

6 1967

planinski vestnik

VSEBINA:

SPREHOD PO GORNJI SAVINJSKI DOLINI	
Drago Meze	249
ZELENA DOLINA	
Andrej Konič	255
NAD MEGLAMI	
Ludvik Zorzut	255
JOSIP WESTER	
Ing. Stanko Dimnik	260
MLADIH LET GLASNICA	
Ludvik Zorzut	265
PREMALO VZPENJAC, PREVEČ STEZIC?	
Dr. J. Prešeren	266
GORI TO NI NIČ	
Vilko Mazi	274
ODKRITE ZANIMIVOSTI	
Ludvik Zorzut	276
MLADI PIŠEJO	
DRUŠTVENE NOVICE	283
IZ OBČNIH ZBOROV	
IZ PLANINSKE LITERATURE	290
RAZGLLED PO SVETU	
.	292
NASLOVNA STRAN:	
Pod škarjami premagan – foto Peršak Franc	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS – urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Clanke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje – Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.–, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.– (naročnina za inozemstvo din 800.–) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odповedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odповedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

**Tovarna
kovinskih izdelkov
in livarna**

»TITAN«

KAMNIK — SLOVENIJA

IZDELUJE:

TEHTNICE

avtomatske, balančne
in gospodinske

KUHINJSKE POTREBŠČINE

mlini za orehe, mlini za mak
mlini za kavo, mesorezke itd.

KLJUČAVNICE

stavbne in za pohištvo
v različnih izvedbah, dozične
ključavnice in cilindrične
vložke za ključavnice

SPOJNI DELI

za vodovodne instalacije
(fitingi)

RAZNI TEMPER ODLITKI

kot EWART verige, odlitki
za armature daljnovodov itd.

Sprehodi po Gornji Savinjski dolini

DRAGO MEZE

Smrekovško vulkansko pogorje

Ko zapuščamo apnenčasto Raduho, se odpre pred nami na vzhodni strani nov svet, svet, ki je svetlim apneniškim Savinjskim Alpam živo nasprotje. Tu razorano skalnato lice sivih, v nebo kipečih velikanov, tam temnina širokih, plečatih vrhov in slemen, čez in čez poraščenih z bujnimi temnimi smrekovimi gozdovi, ki jih sem in tja prekinjajo »frate«, napol zaraščene ali s planinami, in niže spodaj, nad in ob strmih grapah, na gosto raztresene samotne kmetije. Zaman se oziraš po golih, strmih sivih pečeh, tako značilnih za apnenčasti svet; vsa pokrajina je pogrnjena z zeleno odejo, le streha najvišjega vrha Komna kaže severu in zahodu mrko zelena gola rebra. Dve pokrajini — dva svetova!

Prestavimo se v davno preteklost, najmanj 25 milijonov let nazaj, in se pomikajmo proti sedanosti. — Na vzhod od Raduhe in Veže je valovilo prostrano morje. Vanj so se izlivala z bližnjega kopnega reke in potoki in ga s peskom, ki so ga prinašali s seboj, počasi zasipavali. V severnem delu, med Travnikom in Smrekovcem in še dalje na jugovzhod, so ob zemeljski razpoki, ki je del velike prelomne cone med Donačko goro, Bočem, Dobrno in Smrekovcem, bruhalo vulkani na dan žarečo tekočo andezitno magmo in tako ustvarjali obsežno vulkansko pogorje. Vulkanski pepel in večji strjeni kosi magme, ki se po erupcijah naberejo v žrelih vulkanov, imenovani tudi bombe, so se v debelih plasteh odlagali v morju, magma pa se je iz žrel razlivala po pobočjih vulkanskih stožcev. Izbruhi niso bili enkratni. Bilo jih je mnogo. Na to kažejo večkrat se ponavljajoče plasti vulkanskih izmečkov (pepel-bombe), imenovanih grohi ali tufi, ki se mešajo med plasti laporjev in peščenjakov, ki so se odlagali v morju v daljših obdobjih mirovanja vulkanov. Zemeljska skorja se je počasi umirila in ognjeniki so ugasnili. Več milijonov let trajajoče morje se je umaknilo proti vzhodu in na stotine metrov debele plasti grohov, laporjev in peščenjakov, ki zavzemajo obsežna področja na jug od črte Smrekovec—Travnik do Dobrovlja—Menina in na jugozahod do visokih Savinjskih Alp, je postalo podvrženih vplivom toplote, mraza, tekočih voda itd. Skozi dolga in burna razdobja nastajanja in oblikovanja današnjega lica zemeljske površine se je tako počasi izoblikovalo visoko vulkansko pogorje, ki se vleče od Presečnika (1573 m) na zahodu čez Travnik (1637 m), Komen (1681 m) in Krnes (1613 m) do Smrekovca (1577 m) na vzhodu, z obsežnim predgorjem na jugu, do Savinje. Glede na nastanek in kameninsko sestavo pogorje upravičeno

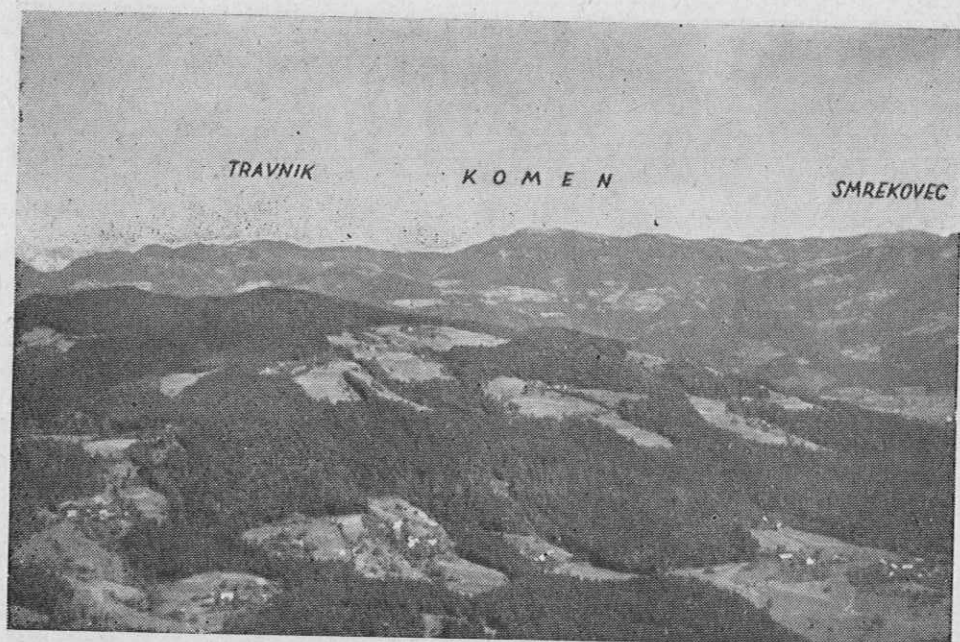
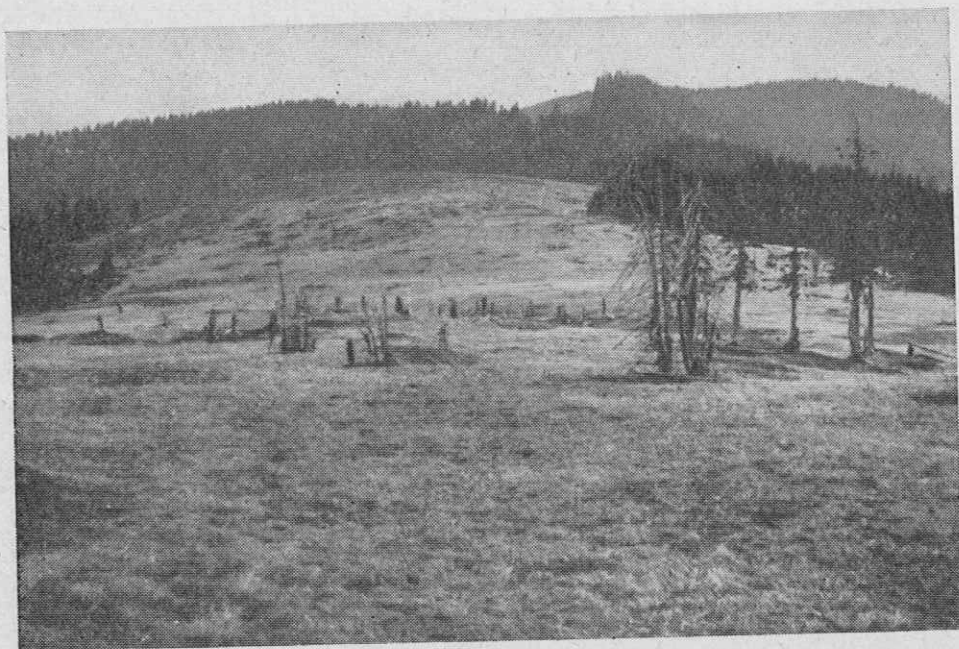

Foto Drago Meze

imenujemo »vulkansko«, Smrekovško pa mu pravimo zato, ker je Smrekovec, če gledamo pogorje z vzhoda, najmarkantnejša in najbolj znana gora v njem; z južne in severne strani pa je najizrazitejši vrh Komen, ki je tudi najvišji in leži v osrednjem delu gorovja.

Pogorje, ki spada v celoti k Savinjskim Alpam, se razteza v smeri vzhod-zahod. Ljubencem in okoličanom je naravna pregrada, ki jih loči od Korošcev. Po njem je skozi več stoletij tekla štajersko-koroška deželna meja. Globoko v pogorje se z obeh strani zajedajo vode, a nobena od njih ni segla tako daleč, da bi ga prerezala. Najgloblje sta vanj zarežani sedli Bela peč in Roma, obe v višini 1355 m, prvo na stiku pogorja z Raduho, in drugo pod Smrekovcem na pretržju stranskega južnega grebena pogorja, ki se vleče na jug proti Goltem. Vsi drugi prevali v pogorju so višji. Ni znano, da bi katero od sedel imelo v zgodovini pomembnejšo vlogo. Temu se ni čuditi, saj se za tovrstne poti velike višine kakor tudi prehude strmine, zlasti na severno koroško stran, vse prej kot vabljive. Čez nekatere od njih so vodile le pastirske steze in pešpota, tako ena čez Hlipovec, to je čez 1435 m visoko sedlo med Komnom in Travnikom, in druga položnejša in zato ugodnejša mimo Atelška, kmeta v Teru, čez Atelški vrh, 1315 m, to je sedlo v južnem grebenu med Vranim in Črnim vrhom, na znano sedlo Kramarico, 1125 m. Po trasi drugoimenovane poti je danes s Kramarice speljana cesta na Romo k planinski koči. Vemo pa tudi že, da je bila v zadnjih letih po Dupeljski dolini narejena gozdna kamionska cesta do Vodola, tik pod Belo pečjo, čezenj pa, kot kaže, žal, še ne bo kmalu podaljšana. To sta danes vezi, ki nakazujeta v prihodnosti smer ceste povezave med obema stranema.

Z juga streže Smrekovškemu vulkanskem pogorju po življenju Ljubnica, ki se z obema izvirnima krakoma, Krumpačnikom z leve, in z Žepom z desne

Na Malem Travniku so napravili obsežno krčevino na širokem plečatem razvodnem slemenu za planinsko pašo jalove goveje živine in konj

strani globoko zajeda vanj v obliki globokih in strmih grap, nad katerimi se pno manj strma pobočja in ostanki starih teras ter uravnav. Zadnja širjava ob Ljubnici v pogorju je na sotočju obeh izvirnih krakov, v Ljubenskih Rastkah (Raztoke) ali kratko v »Raskah«. Naselitev pred- in podgorja je prodirala ob potokih navzgor, a se v tesnih, globokih in zato senčnih in vlažnih dolinah ni ustavljala, razen z redkimi izjemami. Silila je ven iz dolin na višja sončna pobočja in terase. V vsem obsežnem podgorju so postavljali naseljenci domove sredi prostranih gozdov, ki so jih na ugodnih mestnih izkrčili, si nanje postavili svoj dom, krog in krog obdan z njivami, travniki in pašniki. Vsa naselitev se je izvršila v obliki samotnih kmetij, ki jih ni nikjer v vsej GSD toliko kot tu. Veliko jih je zlasti na severu, vzhodno in severovzhodno, ki so vključene pod hribovski naselji Ter in Podplanino¹, medtem ko jih je na zahodu, v Šentprimožu manj. Najviše se je povzpela naselitev pri Kúgovniku v Podplanini, 1220 m, pri bližnjem Ramšaku 1150 m visoko in pri Visočniku v Teru, 1130 m. Vse številne ostale kmetije pa so pod 1100 m. Tudi tu, kot v drugem hribovitem svetu, vlada depopulacija, saj se je v zadnjih 90 letih zmanjšalo število prebivalstva v Podplanini in Šentprimožu za ca. 14 % in v Teru za 11 %. Ljudje pa se kljub temu trdovratno držijo zemlje, saj je v primerjavi, recimo, s Solčavskim, opuščenih le malo kmetij. Taka je n. pr. Penturjeva domačija (ca. 1200 m) v povirju Krumpaha, ki je že dolgo opuščena in je na nji danes planina, dalje Zadnjakova, 1050 m, pod Komnom, Praprotnica,

¹ Podplanina zato, ker je naselje res pod planino, to je pod planinami na grebenu in južnem pobočju med Smrekovcem in Komnom, na katerih so se v času, ko je živinoreja prevladovala nad gozdarstvom, v poletnih mesecih pasle črede govedu in ovac. Besede planina, ki naj bi označevala vrh gore ali pogorje, starejši domačini ne poznajo, pri mlajših pa je sinonim za oboje.

Stan za živino in lovska kočica na Žegnanem studencu tik južno od Travnika

1230 m, v Teru, kjer je danes tudi Planina, in Retkova domačija v Teru, ki leži 760 m visoko. Na srečo so med vojsko pustili Nemci kmetije na miru, čeprav so po njih večkrat stikali za partizani, ki so se po vsem pogorju čestokrat zadrževali na pohodih po Štajerski in Koroški.

Dostop h kmetijam je danes mnogo lažji, kot je bil še pred nekaj leti. Ob Ljubnici in Žepu ter ob Krumpahu v smeri Mačkinega kota do pod Atelška so zgrajene dobre kamionske ceste za odvoz lesa², v načrtu pa je podobna pot od kmeta Krumpačnika po južni rebri Komna in Travnika in čez razvodje med Ljubnico in Dupljenkom proti Kosmačevim Rastkam, kjer se bo nad njimi, malo pod Mrčišem, priključila belopeški cesti, in ki so jo s te strani že začeli delati. Ta pot bo izvrstno služila podplaninskim kmetom, saj se jim bodo na stečaj odprla »vrata v svet«. Intenzivna gradnja gozdnih cest je tu povsem razumljiva, saj se po pobočju pogorja do samih najvišjih vrhov širijo bogati smrekovi gozdovi, iz katerih je bilo do sedaj spravilo lesa zelo težavno. Izpod Travnika že nekaj časa spravljajo les po žičnici do Ljubenskih Rastk, dalje na žage na Ljubnem in v Nazarje pa po kamionski cesti. »Holcarske« bajte v Donjah pod Travnikom in pod Smrekovcem in Krnesom so priče živahne gozdarske dejavnosti.

Glavni zaslužek kmetom, s katerim morajo kriti precejšnje izdatke, ki jih velike kmetije terjajo, daje danes gozd. V preteklosti ni bilo tako. Do pomembnosti lesa, ki si jo je pridobil z uporabo v industrijske namene, to pa je bilo v zadnjih desetletjih preteklega stoletja, je bila daleč na prvem mestu živinoreja. Ne samo tu, povsod po hribovitem in nižjem kraškem svetu je bilo tako. Številne črede goveje živine in ovac so izkoriščale dobre naravne pogoje, ki jih nudi nepropustni svet vulkanskih kamenin z globoko preperelino za

² Del poti ob Ljubnici, od Ljubnega do Rastk, so zgradili med vojsko Nemci.

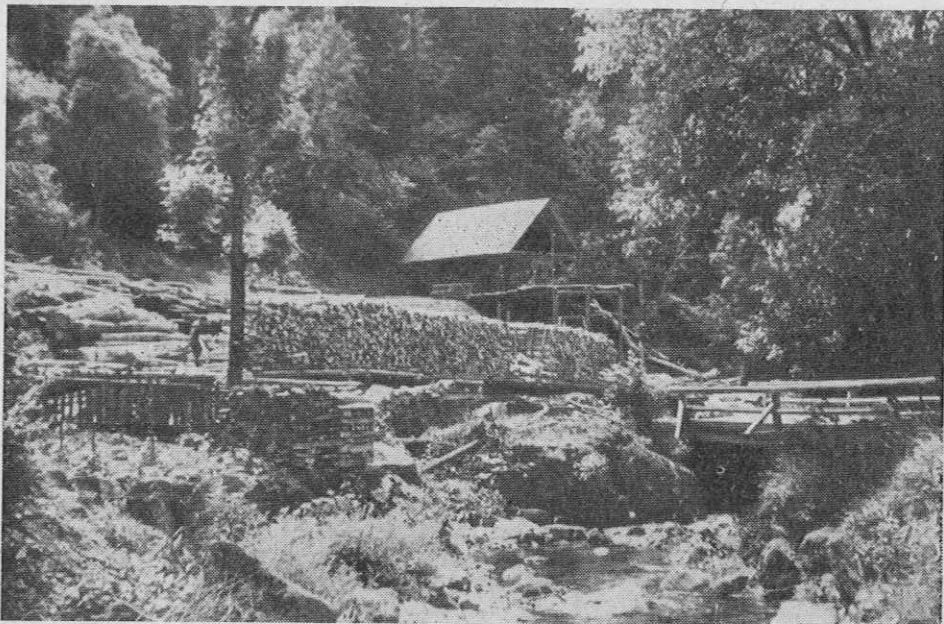

Takole nastajajo ponekod tudi danes sveže krčevine sredi gozda za ureditev planinskih pašnikov – ob poti s Travnika v Sentprimoz

planinsko pašo in tudi za pašo na velikih izkrčenih površinah okrog kmetij in deloma tudi v gozdu. Nekaj planin je še danes aktivnih, tako na Travniku, Komnu, Krnesu in Smrekovcu, ki so zadrúžnega tipa, in nekaj zasebnih planin; precej od teh, predvsem zasebnih, pa razpada ali pa so že popolnoma razpadle in zaraščene. Nanje spominjajo podrti stanovi za pastirje, majerice in živino in zaraščujoče frate, kjer se šopiri izredno prilagodljiva in hitro rastoča jelša, izpod katere sili na dan smreka, ki se pod jelšo hitro razrašča in katero je že marsikje popolnoma prerasla. Opuščenih planin je polno po zgornjih delih južne rebri pogorja. Zadrúžne planine so v lasti ljubenske kmetijske zadrúge, zasebne pa so last kmetov iz Podplanine in Tera³.

Hoditi po grebenu Smrekovškega pogorja od Bele peči do Smrekovca, ki se razteza okrog 10 km na dolgo, je pravi planinski užitek. To je sprehod v pravem pomenu besede, sprehod skozi bujne smrekove gozdove, ki preraščajo tudi grebene, in preko čudovitih zelenih trat, krčevin sredi gozda na grebenu, s katerih se daleč na koroško in štajersko stran odpirajo razgledi, nad katerimi mora ostrmeti tudi razvajeno oko. Slovenska Koroška, tostran in onstran državne meje z razgibanimi Karavankami pred seboj, je kot na dlani, še naprej pa se kaže silhueta Centralnih Alp. Ljubenska pokrajina z ravnim zelenim

³ Nadrobno in izčrpno je planinsko pašništvo v Smrekovškem vulkanskem pogorju kot tudi v ostalih vzhodnih Savinjskih Alpah proučil mladi nadobudni geograf planinec in alpinist Vladko Fajgelj in je rezultate objavil v obsežni študiji z naslovom »Planine v vzhodnem delu Savinjskih Alp« v Geografskem vestniku XXV/1953, str. 123–166, in v obliki potopisa v PV 1954 pod naslovom »Od Ojstrice do Boskovca« na straneh 36–39, 96–102 in 167–168. Goram in življenju na njih je bil ves predan, še posebej Savinjskim Alpam. Vladko Fajgelj se je ponesrečil v severni steni Štajerske Rinke 26. junija 1956. V naših mladih vrstah je zazijala vrzel, ki ne bo nikoli zapolnjena.

Ob izteku žičnice v Ljubenskih Rastkah

Radmirskim poljem in spodnjo Zadrečko dolino se košati pod nami, v ozadju pa se razteza dolga mrka Menina in z desne rogati Rogatec in plečata Kranjska reber za njim. Pred seboj občudujemo prostrano jugovzhodno pobočje Raduhe, levo od tod pa vrhove Savinjskih Alp z Ojstrico in z dolgo visokogorsko kraško planoto Vežo pred njimi. Za nami je Pohorje in Paški Kozjak, na jugovzhodu pa je tik pred nami apneniška gmota visokih Golt.

Z Bele peči, propadajoče zasebne planine, nas vodi pot malo pod vrhom Presečnika in dalje po položnem grebenu na Travnik. Preden prispemo nanj, nas vabi ob poti na zahodnem pobočju Travnika močan hladen studenček (3,5° C), ki se nam ponuja v prijetno osvežitev; studencev je več tik pod grebenom tudi ob ostali poti proti Smrekovcu, le da niso tako hladni, saj imajo v povprečju okrog 7° C. Še malo in na uho udari priljubljena pesem kravjih zvoncev, s katerimi se oglašajo črede goved in konj, ki se pasejo po plečatem izkrčenem vrhu Velikega in Malega Travnika⁴. Dobrih 100 m navzdol proti vzhodu in že smo na Hlipovcu, kjer se proti jugu spušča po strmi rebri navzdol steza na Ljubno proti Rastkam in prav taka na severno stran v Bistro in dalje v Črno. Na Komen, skoraj 300 m više, pelje strmo navzgor kamenita pot skozi gozd. To je po vrhu pogorja najslabši in najtežji del poti. Pa je vredno stisniti zobe in pohiteti navzgor, saj pridemo na lepo zelenico, vso pokrito s svežo zeleno travo, pisanimi rožami in redkim resjem. Ravnica kvadratne oblike, skromni ostanek nekdanje večje planote, meri ca. 300 m² in se položno spušča proti jugu do zgornjega roba strmih pobočij in sten, ki padajo globoko navzdol

⁴ Planina Veliki Travnik je okoli samega najvišjega vrha gore, t. j. v višini 1737 m, Mali Travnik pa je ca. 70 m niže na širokem južnem grebenu Travnika, ki predstavlja zgornji južni del razvodja med Žepom in Dupljenkom in ki se vleče naprej na jug proti Sentprimozu.

proti divji hudourniški grapi, po kateri buči v brzicah močan hudournik Robanšek (po kmetu Robanu imenovan), pritok Krumpaha, ki močno izpodjeda planotico z južne strani. Glodajo pa jo tudi hudourniki z ostalih treh strani, zlasti s severne, s katere se površje Komna v strmih grapah spušča proti Bistri. Tudi grebena na severozahodno in vzhodno stran sta strma in priostrena. S Komenske planotice je v vsem pogorju najlepši razgled, saj je postavljena najvišje in je vsa brez gozda. Ta sega do strmih robov planote, tako tudi ob strmih grapah na severni strani, kjer se povzpne skoraj prav do najvišjega vrha, ki je visok 1681 m. Po planotici in skalnatih strmih pobočjih in grapah pod njo se pase več sto ovac z Ljubnega, nekaj pa tudi iz Luč in s Koroškega.

Nadaljevanje poti pod Krnesom in Smrekovcem do koč na Romi je prijeten sprehod. Še lepši pa je, če gremo čez oba vrhova, čeprav je zvezan s trudom, ki se bogato obrestuje, saj uživamo nad lepimi razgledi, ki jih omogočajo plane izsekane jase na obeh gorah. Zlasti je vabljiv široki vrh Smrekovca, ki je zelo pripraven tudi za zimski šport s svojim gladkim golim jugozahodnim pobočjem in z bližnjo prijazno koč na Romi, ležečo 1374 m visoko v pobočju južno od najvišjega smrekovškega vrha; koč je pod upravo PD Žerjav in je vse leto oskrbovana. S Smrekovca, ki je najbolj na vzhod pomaknjeni del vulkanskega gorovja, se na vse strani, zlasti proti vzhodu, severu in jugu odpirajo pred nami prostrani pogledi, zato ni čudno, da je najbolj obiskan vrh v pogorju, saj je s štajerske in koroške strani lahko dostopen. S transverzalo, ki pelje po celem grebenu — na zahod čez Belo peč na Raduhu, na severovzhod čez Kramarico in Sleme na Uršljo goro in dalje proti Pohorju —, pa so se tudi ostali deli lepega Smrekovškega vulkanskega pogorja odprli številnim turistom — transverzalcem.

Zelena dolina

ANDREJ KONIČ

Zgodba, ki vam jo bom opisal, je izmišljena, in vsaka podobnost z osebami in dogodki, ki jih bom opisoval, je lahko samo slučajna...

Takrat sem bil še mlad in take stvari se lahko primerijo le v mladosti. Srečal sem jo pri skupnem izletu v gorah. »Dokončala sem sedmi razred gimnazije,« mi je pravila, »drugo leto grem v osmega.« Na pravilnem, zelo lepem obrazu ni bilo nasmeha, skoraj trpek izraz je včasih poigral okoli usten. Ni bila velika, toda imela je čudovito postavo, polno, sočno, z lahkotnim gibanjem kakor srna. Rada bi plezala, mi je rekla, vsaj enkrat bi šla rada v steno. Kdo bi ji mogel odreči! To dekle je moralo nekaj doživeti, sicer bi morala biti, kot so vse njenih let, vesela, zgovorna, razigrana.

Zmenila sva se za plezarijo v Triglavski steni. Poiskal sem jo na kolodvoru z motorjem, potegnila sva se v dolino Vrat, do Aljaževega doma. Tu se zbira navadno elita plezalcev, med katere seveda ne spadam. Aljažev dom je oporišče, vmesno zavetišče za vse tiste, ki osvajajo Triglav, najsi bo po uhojenih stezah ali pa po steni.

Usedla sva se v mračen kot in vprašal sem jo marsikaj. Pripovedovala mi je z odsotnim glasom:

»Letos sem na praksi v Železarni, vozim se z vlakom, vstanem že ob štirih zjutraj, domov pridem tudi šele ob štirih popoldne. Prejšnja leta sem pasla

krave na planini. Bilo je čudovito, brala sem knjige. Posebno rada čitam francoske pesnike. Letos so hoteli, da delam v planinski koči, toda ušla sem, nisem vzdržala, ves dan sem jokala.«

Včasih je govorila kakor fant, kakor imajo dekleta iz njene vasi navado. »Ušel sem jim in rekel mami, da tam že ne bom delal. Nisem imel miru in nobenega spanja.«

Potem mi je pripovedovala še o domačih razmerah:

»Sovražim očeta, ker tepe mamó. Pijan pride domov. Ne pustim mu, da bi tepel mamó. Pomagam mami in potem je pretep popoln.«

Zgrozil sem se. To mlado dekle nima zastonj tako trpkega izraza. V šoli dobiva vsesplošno razgledanost, doma doživlja prostaštvo. Kljub sedemnajstim letom so se ji včasih narahlo stresle roke.

»Imel sem fanta,« mi je pripovedovala potem, »bil je in je še plezalec. Vedno mi je obljubljal, da me bo peljal v steno, toda obljube ni izpolnil. Sanjal sem, da bom imel z njim sina, ki bo prav tak, kakor je on, svetlih las in plavih oči. Sedaj ne maram več otrok, nočem jih videti.«

Aha, sedaj že vem, kje smo, sem pomislil. Zato hoče v skale in tudi prvi težji udarec je že doživela, poleg vsega ostalega.

»Tudi on je doma s kmetov, imela sva se rada. Vpisal se je na univerzo in pozabil name. Zanima se za dekletke, ki igra violino.«

Poznal sem ga. Zelo lep in postaven fant, velik, plavalas in dober plezalec.

Dejal sem ji, da očeta ne sme tepsti. »Toda, ali naj gledam, ko tepe mamico?«

Tu res nisem vedel za odgovor.

Spat sva šla na skupno ležišče. »Pri tebi bom spala«, mi je rekla. Zaupala mi je bolj kot jaz samemu sebi. Prijelo me je, da bi jo poljubil s poljubom občudovanja. Nič se ni branila, toda takoj je krčevito zajokala. Streslo me je.

»Zakaj si me poljubil, če me nimaš rad?« mi je šepnila in ihtela nepomirljivo.

»Zjutraj ti bom razložil, ljudje poslušajo.«

Prepričan sem bil, da sem jo globoko razočaral. Še dolgo je ihtela. Slabo sem spal tisto noč.

Vstala sva še v popolni temi. Če misliš plezati kaj težjega, moraš še pred dnevom na noge. Naročil sem obilen zajtrk, v steni moraš biti pri polnih močeh.

Odšla sva v temo, toda nisva bila prva, pridnejši so odšli že prej, kar brez zajtrka. Bilo je jasno, zvezde so mežikale na nebu.

Marjetki sem bil dolžan pojasniti. In verjemite mi, da sem govoril nekam težko, zalotil sem se pri jecljanju.

»Marjetka, mlada si še in vedeti moraš, kako smo moški. Noben normalen moški, ki bi spal pri takem dekletu, ne bi vzdržal, da je ne bi poljubil. Vidiš torej, nisem izjema.«

Nadaljeval sem: »Borim se že dolgo za naklonjenost nekega dekleta, toda zaman, priznati ti moram, da sem zagrenjen. Toda to me ne moti, da ne bi izrazil tebi občudovanja, čeprav to ni ljubezen.«

Razumela me je in potolažila se je.

Mimogrede sva dospela pod steno. Ni se še popolnoma zdanilo in vsa silna je stala stena nad nama. Do vstopa sva imela še okoli deset metrov višine. Ogledeval sem se. Lažja smer je držala od snežišča k vstopu, toda snežišče je bilo povezano s steno s tankim obokom. Zdaj, zdaj bi se utegnil zrušiti. Ni me mikalo v nevarnost, čeprav ne cenim preveč tega dolgočasnega življenja.

»Tu preko bova morala, Marjetka, čez ta previs, tam pod snegom je nevarno.« In res se je čez pet minut obok zrušil. Nosil sem težak nahrbtnik z opremo za oba in ni mi šlo čez previs.

»Pusti mene, poizkusila bom.«

Lahkotno, da sem strmela, je pospravila previs.

»Daj mi nahrbtnik, Andrej, laže bo šlo brez nahrbtnika.« Snel sem ga z ramen in dvignil visoko nad glavo, sklonila se je čez previs in ga potegnila navzgor. Toda tudi brez nahrbtnika sem se moral pošteno potruditi.

Takoj sva bila pri prvem vstopu. Plezalec, ki se pri vstopu v težavno smer navezuje, ima kaj čudne občutke. Vsaj meni se je to dogajalo pri prvih vzponih. V ustih sem občutil grenak okus, silen strah mi je šel skozi kosti in ves trd sem zdelal prve metre. Šele po nekaj raztežajih je vse to prešlo. Najraje bi se obrnil in šel s katerimkoli vzrokom nazaj.

Stena vzbuja grozo. To je bilo nekoč. Sedaj sem si želel, popolnoma miren, boja z goro, boja, ki bo zaposlilo duha in telo, boja, ki nudi svojevrsten užitek, ki ga poznajo samo plezalci.

Prvi raztežaj v tej smeri ni težak. V drugem raztežaju sledi prečnica, kjer se moraš vpeti. Tu tiče stari klini. Prečnica te potisne navzven, nad navpično steno. Na koncu prečnice sledi težaven previs, ki ga plezaš naravnost navzgor. Pred tem previsom sem imel »rešpekt«, popolnoma me je zaposlil. Marjetka je stala na zelo komodnem stojišču in varovala. Vrv je tekla skozi tri vponke in v takem primeru jo vlečeš s silo za seboj. Izkoristil sem teg vrvi in se potegnil v levo čez previs. Nad previsom še ni konca težav, še nekaj metrov težav, nato je zopet trdno stojišče.

Vrv je potekla. Zabil sem krepak klin in vpel že četrto in obenem zadnjo vponko. Marjetka je nosila nahrbtnik, zato je imela prednost, da je bila varovana od zgoraj. Mimogrede je pogleda črnolasa glava izza roba.

»Imaš vse vponke?«

»Imam.«

Vzel sem zopet vponke in nadaljeval v nekoliko lažji plezi. Dobro stopnje, dobri oprimki, sem in tja malo trave, toda še vedno navpično navzgor. Mojestrom plezanja ta smer ne dela težav, toda povprečnim plezalcem moje vrste je že v velik užitek. Plezal sem cel raztežaj vrvi in prišel do mesta, kjer moraš zopet prečiti par metrov v levo. Zabil sem slab klin, ni bilo možnosti za do-brega. Zato sem se pri varovanju zanesel bolj na svoje sile kakor nanj.

Prečil sem še par metrov, se potegnil čez lažji previs in prišel na dolgo prečnico v levo. S par udarci je izbila klin in potožila: »Andrej, ta naju ne bi obdržal.«

»Res je, ampak včasih zabiješ pri plezanju klin samo za moralo,« sem jo poučil in ogledoval nekakšen kratek izredno previsen kamin. V njem je tičal star, majav klin, vendar uporaben. Vpel sem se vanj in rekel Marjetki, naj potegne vrvi, da bi me pritegnila k previsni steni. Tako sem poizkušal pribiti z levo roko klin z obročkom. Moral sem ga zabijati od spodaj navzgor. Pri tem sem zanihal na vrvi in udaril z vso silo po dlani desne roke.

Kri je brizgala iz rane. Prvi trenutek me je močno zbolelo. Dobro, da imam živce v redu. Nobenega šoka, naslednji moment sem se že nasmejaj. Zaskrbljena me je gledala. Iz nahrbtnika sem vzel povoj.

Sedaj sem se šele dobro zavedel. Pred menoj so še trije težavni previsi, kako jih bom invalid zmogel. Pribil sem klin do konca in se zapodil v previs. V silni koncentraciji, ki te zajame, ko se mučiš čez nevarno mesto, sem pozabil na bolečine, roka mi je služila brežhibno.

Tisti dan je bilo toplo. Sonce sicer v severne stene ne pripeka, toda zrak je bil topel. In vročina v steni utruja. Pod tretjim previsom, ki ga tvori gladka, navpična stena, sem naslonil vročo glavo na mrzlo steno in počival.

»Kaj praviš, Marjetka, k tej gladki steni? Zakaj neki le je previs v steni? Zato, da ga premagamo!«

Tako sem si naglas dajal poguma, ona pa se mi je smejala. Ko sem prvič plezal to smer, se mi je zdel ta tretji previs najtežji. Moral sem po prvem naskoku nazaj, da sem se spočil, in šele drugič mi je uspelo. Danes mi je šlo z lahkoto.

Preostal nama je še zadnji izpostavljeni kamin, bolj poč kakor kamin. Vstop v ta kamin dovoljuje dve možnosti, z leve in z desne. Odločil sem se za levo stran, ker tu še nisem plezal. Tam, kjer je treba prestopiti v poč, ni šlo drugače, kakor da sem zabil trden klin in se pognal v kaminsko poč z nihajem. Poč nima nobenih poštenih oprimkov in stopenj, zato ni lahka stvar, da se predrsaš preko. Tu je Marjetka odpovedala. Ni upala zanihati v desno, strah jo je bilo, kajti nylonska vrv se potegne kakor elastika. Ni ji zaupala.

Dolgo sem ji prigovarjal, potem se je le pognala v desno. Stal sem visoko nad njo, imel sem vrv na trdnem klinu in še varoval sem s tegom preko ramen. Vrv se je napela in že je pristala v kaminski poči.

Usedla sva se na visoki polici. Kar prijeten občutek, ko ne gledaš več visoko navzdol naravnost na pesek! Odprl sem nahrbtnik.

»Nekoč mi je pravil moj Milan,« je začela, »da je v sanjah plezal izredno strmo steno. Pod vrhom je omahnil in padel, neskončno dolgo je padal. Padel je na mehko trato v zeleni dolini, ki je ležala med dvema stenama in obležal mrtev. Videl je v snu lepo zeleno dolino, videl rdeč madež na zeleni travi. Dobiti moram to zeleno dolino in toliko časa bom hodila po gorah, da jo najdem.«

»Poglej jo, pod seboj jo vidim«, sem ji pokazal v čudovito dolino Bistrice.

»Ne, ne«, je živahno odvrnila, »nobenega kamenja in gozdov, lepa zelena trava, morda še celo mah in natanko med dvema stenama.«

»Res ne vem, kje bi to bilo«, sem resno nadaljeval.

»Iskala bom, vem, da bom našla.«

Nisem ji oporekal, nisem je dražil, na licu ji je lebdel pretrpek izraz.

Kmalu sva se odpočila in opomogla. Nadaljevala sva lahko in manj zanimivo plezanje in čez dve uri izstopila na ledenik. Bil je prekrasen dan. Toplo sonce in izreden razgled. Nič se nisva oglasila na Kredarici, kar takoj sva obrnila čez Prag v Vrata. Tekel sem vso pot, radoveden sem bil, ali bo vzdržala ta plezalski fini. Vzdržala je brez napora.

*

Naslednjo nedeljo sem imel svoja pota, med tednom pa sem prejel pismo.

»Odkar spet hodim v šolo, počenjam same neumnosti. Vsaj drugi tako menijo. Opisala ti bom samo eno od teh, čeprav se mi zdi, da to sploh ni bila neumnost.

V soboto sem se odločila, da bom šla v hribe. Cilj mi je bila Krma. Računala sem, da se bom tam sešla s tovariši in šla naslednji dan v steno Debele peči. Tovarišev ni bilo, zato sem se odpravila ob svitu sama na Debelo peč. Steze nisem takoj našla, zato sem brodirala kar na slepo. Kmalu sem bila pod steno. Nisem mnogo pomišljala, vleklo me je v steno in šla sem. Na hitro sem ocenila najlažjo smer in pričela plezati. Skala je bila spolzka, sem in tja porasla z mahom in rušjem. Spočetka je šlo lepo, nato vse teže. Komaj, da

sem kje našla trden oprimek ali stopnjo. Na kamenje, ki ga je držala k steni zgolj trava, se nisem upala obešati. Pomagala sem si tako, da sem se obešala na rušje in se večinoma vlekla le z rokami navzgor.«

Marjetka ima močne roke, s ponosom mi je pokazala, kako ji valove mišice v bicepsu, zato sem ji kar verjel, kar mi je pisala.

»Plezala sem desno od stene pod vrhom. Precej daleč navzgor drži nekakšen žleb, najprej sem šla desno od žleba, potem po prečnici v levo na greben. Pa se je vedno bolj ožil in postajal vse bolj strm. Bil je k sreči gosto porasel z rušjem. Pričela sem premišljevat, kaj sem pravzaprav storila. Na povratek sploh ni bilo misliti, ker spuščanja brez vsake opreme ne bi bila zmogla. Računati sem morala samo še z možnostjo, da dosežem vrh. Plezala sem torej dalje, dokler ni bilo grebena konec.

Pred menoj je zrastle stena, gladka in navpična, vrh pa je bil še daleč. Brez klinov ne bi nič opravila in bila sem brez vsake opreme. Kaj naj storim? Če bi šla naprej, bi prej ali slej odletela, desno je bila gladka stena, leva stran je bila videti brezupna.

Pod menoj je ležala zelena dolina, podobna tisti, o kateri je govoril moj Milan. Kljub vsemu je v meni zmagoval klic po življenju, čeprav je bila tratica v zeleni dolini tako vabljiva...

Pričela sem klicati na pomoč. Odzval se mi je kmalu človeški glas. Nekdo iz doline tam daleč spodaj mi je dopovedoval, da me gredo iskat.

Silno sem se razveselila glasu, občutek, da nisi sam, je v skalah nepopisen.

Morda boš rekel: Če si bila toliko pogumna, da si šla v steno, bi morala znati tudi pogumno umreti. Toliko poguma nisem imela.

Prišli so trije Gorenjci, alpinisti in reševalci, imela sem izredno srečo. Čudili so se, kako sem zašla tja gori in kako sem si upala.

Z njimi sem prečila v levo na stezo, našli so mojim očem skrit prehod in odšli smo na stezo in po stezi na Debelo peč.«

Oddahnil sem se, ko sem prebral to pismo.

Zelene doline so najlepše pri pogledu od zgoraj in sivi skalni velikani najbolj privlačni pri pogledu iz doline. Naj Marjetka še velikokrat gleda oboje, naj ima vselej srečo in — pamet!

Ludvik Zorzut

Nad meglami

Pohorje zastrto.
Mesto se pogreza v mrak,
meglá dušeči tlak
pritiska nas,
ko da imamo najlonske oči,
voščen obraz — blódimó v neznani čas
v predzimske dni.
Vendar,
nad Pohorjem, nad meglami,
znenada, da nov svet se nam odkrije:
sonce sije.
Saj,
le jásní duh, ki se sprosti,
oblake vse prodré,
visoko se povzpne,
zaznamuje kažipote prave
v sončne nas vodeč višave.

(Ponatis iz »Planin ob meji«, 1961)

Josip Wester

ING. STANKO DIMNIK

11. X. 1874 — 6. XII. 1960.

2. Iz njegovega življenja

*Zemlja domača — ni prazna beseda:
del je mojega življenja ...
dr. Ivan Tavčar: »Visoška kronika«*

Wester¹ je nameraval sam popisati svoj vzpon na Slavnik — saj si je spotoma zabeleževal čas in vtise — zato si nisem mislil, da bo treba meni opisovati tisti lepi dan, da bom moral več kot leto dni kasneje napenjati spomin — pa sem vkljub temu bržčas pozabil na prenekatero zanimivost s tistega izleta. Skušal sem predstaviti Westra, kot je v resnici bil ne samo na tisti izletni dan po Primorskem, temveč kot je sploh bil v popotni družbi. Najbrž bi sam povedal še marsikaj drugega zanimivega. Prav gotovo pa bi pisal lepše s tisto svojo posebno, samo njemu lastno besedo. Vse pripovedovanje bi prepletel z duhovitejšimi domisleki in zanimivostmi, kakor sem mogel storiti to jaz. Imel pa je v zadnjih mesecih svojega življenja važnejšo nalogo, ki jo je hotel izpolniti, preden bi mu odpovedale telesne moči.²

O Westrovem življenju je že precej objavljenega. Ob njegovi 60-letnici je v PV pisal o njem dr. Josip Tominšek, deset let kasneje se ga je v PV spomnil Arnošt Brilej in ob njegovi 80-letnici l. 1954 mu je sedanji urednik PV Tine Orel posvetil bolj obširen sestavek. Največ podatkov iz Westrovega

¹ Nekoč sem vprašal Westra, kako razlaga svoje ime. »Ni nemško«, je pojasnil, »prihaja od imena Silvester«. Rodbinsko ime Wester pa tudi v obliki Bešter je pri nas redko ime. Pri nas so tako tudi nekatera geografska imena. N. pr. pri Škofji Loki je kraj, ki mu pravijo Vešter ali pa tudi Bešter, pri Cankovi v Prekmurju imajo kraj Vestergombo in pri Rovinju kraj Vestar. Po Evropi je takih geografskih imen dosti in sicer: po Nemčiji je nekaj 100 imen v oblikah: Wester-Berg, Westerbürg, Wester-Ems, Westerfeld, Westerhausen, Vester-Ulster itd., po Nizozemskem, Danskem in v Belgiji: Westerbork, Westerland, Westerloo, Vesterö itd., po Norveškem: Vesteraaalen, Westerbotten, Wester Quarken itd., po Škotskem in Wallesu: Westeraag, Wester-Fearn, Westerfield, Westerham (Kent), Wester Quarf itd.

² Planinska zveza Slovenije mu je naročila, naj zbere za tisk vse tisto, kar sta ustvarila na njegovi plodoviti življenjski poti njegov um in srce. Zbral je tri zajetne svežnje spominov, in ko je to delo dokončal, je moral znova v bolnico, tam pa je hitro hiral. Misli so mu sicer ostale do zadnjega sveže, nekoč tako krepko telo pa je odpovedalo. Zadnje mesece svojega življenja je lahko samo še bral. Po njegovi želji naj bi izvršil redakcijo njegovih spominov Evgen Lovšin, njegov nekdANJI dijak.

življenja je zbranih v njegovih »Novomeških spominih« (Kronika IV in V, ponatis 1958). Za ponatis teh spominov je podatke iz Westrovega življenja še dopolnil v uvodni besedi upravnik Dolenjskega muzeja Janko Jarc. Iz njih sem izpisal najvažnejše postaje Westrove življenjske poti takole: Rojen 11. X. 1874 v Dolenjih Raduljah št. 7 pod Bučko. Ljudsko šolo je končal l. 1885, na gimnaziji v Ljubljani je maturiral l. 1893. V gimnaziji so mu bili posebno ljubi sošolci Janko Mlakar, Josip Ciril Oblak in Franc Šmid.³ Univerzo, slavistiko in klasično filologijo, je študiral v Gradcu. Tam je imel za sovrstnika dr. Josipa Tominška, s katerim ga nista vezali samo ista stroka in enakost pogledov ter nazorov, temveč tudi skupna navdušenost za lepo narodo in za rodno zemljo in posebno še za planinstvo. Še bolj ju je kasneje povezal skupno delo v Slov. plan. društvu in sodelovanje pri Planinskem vestniku.

Leta 1898 je po končanem visokošolskem študiju opravil usposobljenostni izpit iz slovenščine kot glavnega in klasične filologije kot stranskega predmeta s slovenskim in nemškim učnim jezikom. Tisto leto (1898/99) je odslužil enoletni vojaški rok pri ljubljanskem 27. p. p., kasneje pa je kot rezervni oficir služil pri bosanskih polkih. Suptentsko namestitev je dobil najprej na državni nižji gimnaziji v Ljubljani, za kratko dobo potem na gimnaziji v Ptuju, končno pa na gimnaziji v Novem mestu do poletja 1902, ko je bil imenovan za pravega gimnazijskega učitelja na Drugi drž. gimnaziji v Ljubljani. Prva svetovna vojna mu je prekinila profesorsko službo. Vpoklican je bil kot črnovojniški častnik septembra 1914 in je služil vso vojno do marca meseca 1918 v Dalmaciji, Hercegovini in nazadnje v Albaniji. Januarja 1918. leta je bil imenovan za ravnatelja gimnazije v Novem mestu, kjer je nastopil službo 1. VIII. 1918. Spomladi l. 1921 mu je bil odobren šestmesečen dopust z naročilom, da pripravi novo izdajo slovenskih čitank za nižje razrede srednjih šol. Prav tisti čas, meseca maja, je postal višji šolski nadzornik v Ljubljani in kot tak je bil — nepričakovano — predčasno upokojen 31. VIII. 1926.

*

Štiri leta pred tem sem se bil seznanil z njim na planinskem izletu. Bil sem takrat profesor-začetnik na T. S. Š. v Ljubljani in v razgovoru sem mu omenil, da imam težave s slovenskimi strokovnimi izrazi. Vse šole sem namreč imel nemške. Tako je pač bilo v tistih časih, ko nam je rezal kruh tujec. Ko pa je takrat bilo treba predavati slovensko, je povsod manjkalo slovenskih izrazov. Nisem se namreč zadovoljil z neposredno prevedbo nemške besede v slovenščino, strémel sem za tem, da bi bil naš strokovni izraz tudi v duhu našega jezika. Ko sem to pripovedoval Westru, sem spoznal Westra-profesorja. Ves vesel me je pohvalil — in Wester ne bi bil Wester, če bi mi ne bil ponudil svoje pomoči. Res mi je pomagal do mnogih dobrih strokovnih izrazov.

Nekaj let kasneje naju je usoda še bolj zbližala. Najprijetnejši pristop na Šmarno goro je z železniškega postajališča v Mednem. Sava pa je bila temu pristopu ovira. Treba je bilo priklicati čolnarja, ta pa se včasih sploh ni odzval. Od tam drže na Šmarno goro poti: čez Peske, Kovačeva, plezalna in pa po Westru že takrat imenovana grebenska. Prav tej je hotel dati Wester priključek do železniškega postajališča, in zato sta se spomladi 1934 oglasila pri

³ Franc Šmid iz Gašteja pri Kranju. Pod vplivom razmer se je kasneje izselil v Gradec na Štajerskem. Tam je bil profesor in znamenit znanstvenik na univerzi. Ime je izpremenil v dr. Walter Schmid. Svojo domovino in pa Westra je do svoje smrti redno vsako leto obiskal.

meni Šmarnogorčan Josip Wester in Podšmarnogorčan dr. Dragotin Treo, da bi pripravili projekt za viseči mostič čez Savo. Ustanovili smo gradbeni odbor, ki so ga poleg nas sestavljali ljubitelji Šmarne gore in pa nekateri domačini. Predsednik je bil prvo leto — do svoje smrti — Alojzij Knafeljc, tajnik Wester, od članov se spominjam Vilka Mazija, dr. Franta Misa, dr. Kopača in znanega medenskega gostilničarja Cirmana. Občudoval sem Westra, sprva tajnika, potem pa predsednika, s kakšno vnemo in požrtvovalnostjo je opravljal pravzaprav skoro vse posle društva. Zbrati je bilo treba gradbeno vsoto 135 000 din — v tistih časih je bilo to precej. Ko so bili do leta 1940 plačani vsi dolgovi, smo izročili mostič v last in nadaljnje vzdrževanje Slov. plan. društvu. Značilno je za Westra, da je povabil k sodelovanju še Manco Komanovo, domačinko iz bližnjega Št. Vida. Pustemu poslovnemu poteku je hotel dati tudi duhovni poudarek — res je Manca vzpodbujala v vezani besedi graditelje in nabiralce prispevkov. Slovesnosti tistega dne (14. X. 1934), ko smo predali mostič v uporabo, je nasloвила tole kitico:

O mostič, ki čez dolino
Šmarno goro s Katarino
vedno nas k združitvi vodi,
spajaš — ti simbol nam bodi
da v ljubezni vsi edini
bomo steber domovini.

*

Wester-planinec je bil izrazit samohodec. Ko je opisoval dr. Oblaka kot samohodca, je risal — tako bi lahko rekli — tudi samega sebe. Saj je pisal (PV 1956): »Prijetno je počutje samotnega gorohodca, ko se predaja mislim in spominom na tako vzvišenem stališču, ne da bi ga motila družba zgovornih in zvedavih zemljanov...« in drugje: »Se bo človeka, izmučenega od vsakdanjega vrveža v mestnem hrupu ali v enoličnem brnenju tovarniškega vzdušja ali v dušljivih rovih in jaških temačnega rudnika, atavistična sla gnala v osončeno alpsko višavje, da se bo sproščen vseh spon vsakdanjosti predajal zavesti svobode, užitek čistega zraka in dobrodejne tišine«. Dogodilo se je sicer, da je srečal znanca in z njim v družbi nadaljeval pot, vendar navadno ne dolgo, kmalu se je poslovil, in krenil v svojo stran. Tudi zadnjih deset let, ko se je največkrat dogovoril za večdnevne izlete v dvoje ali v troje, je nenadno pospešil korak, se ločil od družbe, da se je mogel samotni predati zavestnemu uživanju prirode. Čez čas si ga došel, ko je duškalo, in takrat je načel duhovit pomenek, opozoril na zanimivosti s poti, se razgovarjal o gorskih imenih in posebnostih tistega kraja — nenadno pa vstal in odšel naprej svojo pot.

Prav rad pa je Wester posedel v družbi, ko je prispel v planinsko kočjo in se porazgovoril — tudi z nepoznanimi. Vendar ne dolgo, pol ure, uro, ko je nenadno odšel. Če je bil v Ljubljani, se je redno udeleževal prijateljskih razgovorov pri večernem omizju sošolcev in prijateljev pri kozarcu vina — pa tudi tu samo na kratko.

Torej se je od svojega sošolca-prijatelja dr. Josipa Cirila Oblaka glede družabnosti precej razlikoval, prav tako kot je bilo tudi njegovo gledanje na alpinizem drugačno kot Oblakovo. Živo se je zanimal za alpinizem, ga cenil in mislim, da bi bil Wester najbrže tudi alpinist, če bi bil rojen kakih 30 let kasneje. Razumel je tudi alpinista — zgolj športnika, takega ki se malo meni

za prirodno lepoto in pleza v steni samo zaradi plezave same — saj le z vajo postaneš mojster. Seveda ni odobral tistih premalo izkušenih in nezadostno opremljenih, ki se v spopadu s steno lahkomišelnostno izpostavljajo nevarnosti. Prav tako ni soglašal z rekorderstvom in poudarjanjem lastne osebe.

Posebni način obiskovanja in doživljanja gorskega sveta, potovanja in dojemanja lepote v prirodi kot tudi spoznavanja domače zemlje je Westru pripomogel, da je za Planinski vestnik pisal tiste prispevke, ki so bili najbolj brani in zaželeni. Lepo je temu planinskemu leposlovcu to priznal urednik naše planinske revije direktor Tine Orel, ko je ob Westrovi 80-letnici leta 1954 zapisal: »Zaradi tehtne, pomembne vsebine, izbranega okusa, razgledanosti in načitanosti, zaradi brezhibnega, klasično izklesanega jezika spada med najodličnejše sotrudnike naše planinske revije in med najvidnejše naše planinske in potopisne pisatelje. Kadar bomo sestavljali planinsko čitanko, bo Josip Wester zaradi vzorne vsebine in jezika postavljen med klasike slovenske planinske pisarije«.

Predvsem pa je bil Wester profesor — lahko bi rekli »rojen za profesorja« — predan poklicu z vsem svojim hotenjem in srcem. Moral je biti res dober profesor, tako sklepam po hvaležnosti, ki so mu jo izkazovali njegovi nekdanji dijaki — kolikokrat sem bil priča, ko ga je pozdravil, ves srečen, kak njegov nekdanji dijak. Da je bil dober profesor, sklepam tudi po njegovem literarnem delu, ki ga je posvetil šoli. Mislim njegove čitanke, kritične razprave o srednji šoli, o maturi, o realnih gimnazijah, o krizi v naši srednji šoli, ki jih je pisal kot profesor, kot direktor in kot prosvetni nadzornik. Dobro je vse to spoznal in občutil urednik naše planinske revije — sam profesor in direktor — ko je naslovil na Westra ob njegovi 80-letnici: »Kdor pozna problematiko pouka in vzgoje, omika in izobrazbe, bo razumel, koliko duševnega napora in garanja, veselja in trpljenja je v 40 letih, ki jih je inšpektor Wester posvetil slovenskemu šolstvu in vzgojstvu, ki se je v tisti dobi šele oblikovalo.«

Pa glej usodo! Ta izredno sposobni šolnik, predan vzgojništvu z vso svojo voljo, neutrudno delaven, skrajno vesten, izredno discipliniran, pri vsem tem pa skromen, je bil — komaj 52 let star — leta 1926 predčasno upokojen. Zakaj? Wester za to ni vedel pojasnila, drugi tudi ne. Saj takrat je silno primanjkovalo vzgojiteljskih kadrov, takih kot je bil Wester pa še celo! Nekateri so bili mnenja: »Vzrok so birokratski budžetarni predpisi.« Drugi so rekli: »Ni lovil koraka s časom, politiki je stal ob strani.« Westru je bil to hud udarec, globoko ga je ranila storjena mu krivica in ni je prebolel niti v zadnjih tednih življenja — morda mesec dni pred smrtjo mi je še govoril o tej bolečini — nikdar pa ni zaradi tega koga obdolževal.

Morda pa je prav ta nasilni poseg v njegovo življenjsko pot povzročil, da se je mogel tako močno posvetiti drugemu kulturnemu udejstvovanju, predvsem planinstvu. In kako vsestransko in pestro je bilo to. V knjižici »Novomeški spomini« našteva iz svojega literarnega delovanja: 27 knjig in brošur, ki jim je bil avtor ali pa sodelavec, 20 razprav in člankov v časopisju, 87 planinskih spisov in potopisov, 27 literarnih kritik, 17 literarno zgodovinskih in jezikoslovnih razprav, 28 biografskih člankov in nekrologov, 14 gledaliških kritik, 17 zgodovinskih razprav in 6 člankov o čebelarstvu.

Pri vsem tem delu je imel še čas za razno drugo udejstvovanje, n. pr. kot gledališki kritik, kot svetovalec ljubljanski občini za poimenovanje ulic, kot imenski boter ljubljanskim Žalam, kot pobudnik in glavni organizator za zgraditev visečega mostiča v Mednem, kot proučevalec čebelarstva, kot marljiv odbornik Rdečega križa in še za marsikaj drugega.

Za svoje delovanje je Wester prejel precej odlikovanj. Prva že kot vojak, potem jih je dobil kot šolnik. To so odlikovanja, ki jih dele ob posebnih obletnicah in dogodkih, odlikovanja, ki so morda res zaslužena, lahko pa tudi ne in zato ni čudno, če občutijo taka odlikovanja včasih prej kot bolečino kakor kot počastitev. Tri odlikovanja pa je prejel res nenavadna, zaslužena, posvečena resnično prav njegovi osebi. Bil sem priča, kako se jih je razveselil in se jih spominjal do zadnjih dni svojega življenja.

Prvo od teh treh odlikovanj, res nenavadno, je bilo pismo, ki mu ga je leta 1956 pisal ing. Boris Šarič iz Londona. Sin hrvatskega očeta iz Zagreba in Slovenke iz Bohinja, mu je takole napisal (navajam samo dva odstavka):

»Prvič v življenju sem v položaju, da pišem človeku, ki ga osebno ne poznam, niti ga ne poznam po opisu znancev in prijateljev. Skušal sem si v duhu predstaviti Vašo osebo, Vaša leta, Vaš poklic ali kraj, kjer živite. Toda zaman. Pa to končno ni niti važno, ker to so pač samo zunanji znaki osebnosti.

Toda eno drži in to sigurno, da ste prava planinska korenina, človek izrednega duha in odličan opazovalec narave in njenih krasot. Če k temu še pripomnim, da že davno nisem čital tako lepe slovenščine, tedaj lahko potrdite, da sem Vas imel priliko spoznati iz Planinskega vestnika in Vaših člankov o bohinjskih dvatisočakah...«

Ali je prejel kak naš pisatelj lepše priznanje? Planinski pisatelj gotovo ne. Ne bom pozabil, kako mi je Wester še tisti dan popoldne prinesel in pokazal to pismo, kako je žarel od zadovoljnosti in sreče. Ne vem, komu je še pokazal tisto pismo, spominjam se, da je rekel: »Orlu ga moram pokazati.«

Drugo odlikovanje, tudi nenavadno, ki ga je bil nepopisno vesel, je bilo odlikovanje iz Novega mesta, ko mu je Okrajni svet svobod in prosvetnih društev v Novem mestu podelil dne 14. julija 1960 za njegovo življenjsko delo Trdinovo nagrado. Pri tem ga je prav posebno razveselila lepa gesta upravnika Dolenjskega muzeja v Novem mestu prof. Janka Jarca, njegovega nekdanjega dijaka, ko je ob tisti priliki priredil razstavo Westrovih knjižnih del. Nikdar v življenju nisem slišal, da bi bil Wester prosil — tistikrat, v pismu z dne 7. VII. 1960 mi je zapisal: »Imam veliko prošnjo«. Pripravljali smo namreč izlet z avtom po cesti čez Krim na Rakitno, od tam čez Begne k Cerknškemu jezeru in še v Rakovo dolino, pa mi je pisal: »Ne, tega ne morem več, edino srčno željo imam še — Novo mesto! Vabijo me tja!« Bil je res že tako oslabljen, da bi vožnje z vlakom ne mogel prenesti. Le z avtom je še lahko šel v Novo mesto in še to samo ob pomoči svoje nečakinje ge. Nuše Marušičeve. Pred pričetkom banketa na Otočcu je moral za pol ure leči na divan, tako je bil slab. Ko sem ga popoldne vabil, da bi se vračali naokrog čez Bučko in skozi njegov rojstni kraj Radlje, je želel: »Samo domov, v Ljubljano po najkrajši poti.«

Tretje resnično odlikovanje je prejel od Planinske zveze Slovenije meseca oktobra 1960 v bolnišnici. Člani odbora so mu izročili zlati častni znak in cvetje. Ko mi je pri nedeljskem obisku pripovedoval o tej počastitvi, je žarel od sreče in ponosa, bil je po več tednih zopet vedro nasmejan — za nekaj tednov mu je ta prisrčna gesta PZS pregnala temne misli na bolezen.

*

Inšpektor Josip Wester — nemiren popotnik, planinski leposlovec, z vsem srcem šolnik, izredno razgledana in načitana osebnost, natančen opazovalec dogajanj v prirodi, srčno dober, skrajno pošten in skromen človek — nikdar v dolgih letih, ko sem ga poznal, nisem slišal, da bi o kom izgovoril slabo

besedo, kaj še, da bi zabavljajl čez koga, da bi sam izgovoril kdaj v jezi ostro, neprimerno besedo — je dotrpel. Nemirnemu, vedno vajenemu gibanja so bili najhujši zadnji tedni — ne morda zaradi bolečin — ne, ni smel več iz postelje, samo ležati in ležati je še smel — in mogel.

Ko je pred nekaj leti pisal svojemu sošolcu in prijatelju dr. Josipu Cirilu Oblaku življenjepis in pri tem izlil vse svojo srčno čutenje do dragega prijatelja, mu je posvetil besede — verjetno pa je pri tem mislil tudi na sebe — takole: »Po njegovem filozofskem naziranju mu smrt ni bila nič strašnega, marveč mu je bila — morda se je tega v poslednjih trenutkih celo zavedal — le nujen prehod iz biti v ne-bit, preselitev v blaženo nirvano, v nadčutno »ne-bo«.

*

Osmega decembra je šest planincev — starešin — neslo krsto z Westrom in jo postavilo na kamniti katafalk. V imenu PZS mu je govoril direktor Tine Orel. Uredniku PV so privrele pesniške besede v slovo marljivemu sodelavcu in planinskemu prijatelju. Od odprtem grobu mu je v slovo izpregovoril dr. Jože Pretnar, nekdanji predsednik SPD.

Izpregovorila sta svojemu nekdanjemu profesorju v slovo še dva nekdanja Westrova dijaka: duhovni svetnik Janez Žerjav in profesor dr. Rudolf Mole.

Pridružil si se svojima prijateljema, sošolcema: Janku in Josipu Cirilu, amice, mentore!

Ludvik Zorzut

Mladih let glasnica

(Iz planinskega herbarija)

*Tam v rebrih Sabotinovih,
tam v rebrih Škabrijelovih
sem našel jo,
oj, rano zvončico —
velikonočnico,
vso méhko, žámasto,
vijolčasto nadahnjeno,
ki v nji je zablestel
pomladni modri soj,
pokleknil sem pred njo,
jo vzel
domov s seboj.
Si ti?
Izkoreninili te nista vojni dve?
Kako ti je ime?
Anemone pulsatilla.
Da, prava si
pri meni spet!
Le božaj, božaj mi jesenska lica
študentskih mladih let
glasnica.*

Premalo vzpenjač, preveč stezic?

DR. J. PREŠERN

Ponesi iz prašnih zidin,
iz stisnjenih mest in zidovja
nas srečno do sončnih vzpetin
gor v mehki objem prabukovja.
Samo petnajst minut,
da te vara čut,
si gibal se v višine,
ta čas preneglo mine.

(Dr. Fr. Mišič, PV 1959, str. 121, 144)

In te sovražimo,
nasprotnica,
razdirajoča v večni pojem nedotakljivih
temeljev naravnih, samородnih,
v planinskem bistvu večnoživih,
v plamtečih srcih še svobodnih.

(Ludvik Zorzut, PV. 1959, str. 386)

I.

Počasi sledimo zunanjemu svetu tudi v motorizaciji, počasi se poraja tudi pri nas vprašanja gorskih vzpenjač,* že nastaja v javnosti polemika o njih potrebi, umestnosti in pomenu. Celo pesniki so posegli vanjo. So glasovi, ki jih gladko odklanjajo, drugi jih brezpogojno zagovarjajo, tretji pa iščejo kompromisov, upoštevajoč pri tem tudi naše posebne razmere in gorske formacije.

Vzpenjače je ustvarila pravzaprav šele prva vojna, dasi je skušal človek že prej priti v gorske višave s pomočjo tehnike. Tako je nastala pred njimi gorska zobna železnica, od katerih je bila pred prvo vojno zlasti znana na Jungfrau in na prelaz Mendel pri Bolzanu v Tirolah. Gradnja zobnih železnic v vojni pa bi bila prepočasna, predraga in marsikje neizvedljiva. Tako so nastale vojaške vzpenjače v Dolomitih, v Ortlerjevi skupini, pri nas pa od Savice tik pod Bogatinovo sedlo, od italijanske strani pa na Krn. Bile so zgrajene brez kovinastih koz, za osebni prevoz niso bile namenjene, po lesenih kozah se je gibal lesen zaboj za blago. Prav kmalu po prvi vojni so se pojavile vzpenjače s kabinami za prevoz potnikov (Kanzelbahn pri Beljaku), poplava pa se je začela šele po drugi in z njo vred obširna literatura. V gradnji prednjačita vsekakor Avstrija in Švica in ravno tam je tudi velik odpor zoper nje. Tako se je pojavil projekt vzpenjače na Matterhorn, zagotovljen tudi finančno. Kdor pozna sliko te gore, si lahko predstavlja, kaj bi pomenile koze in vrvi na teh navpičnih stenah in kako bi bila izmaličena slika tega velikana in gorskega lepoteča. Projekt je propadel zaradi protestov ne samo švicarskega in

* Izraz žičnica mi ni všeč in rabim dosledno izraz vzpenjača, ker boljše predočuje dvig iz doline v višave. Žičnica je samo delni dōbesedni prevod nemške Drahtseilbahn, pomeni tudi transportne naprave v dolini in je pomen vzpona za-temnjen. Francoski izraz téléférique in italijanski teleferica (»nosi daleč«) odgovarjata stvari samo malo, nekako bolj pa angleški aero-tram in aero-lift. — Ing. Milko Sinkovič odklanja vzpenjačo za Drahtseilbahn in jo prizna samo za Standseilbahn (PV 1960, str. 465). To bi naj morda veljalo v strokovni literaturi, kar pa v splošnem in v ljudsko planinskem pojmovanju ni odločilno. Saj v nemški planinski literaturi sploh še nisem našel drugega izraza kot Drahtseilbahn (poleg Schlepplahn in Sesselbahn seveda, kar pa pomeni le posebno vrsto vzpenjač).

avstrijskega temveč tudi svetovnega planinstva. V Avstriji je ravno sedaj v teku protestna akcija zoper podaljšanje vzpenjače na vrh Dachsteina. Ne samo Alpenverein, temveč prav vse planinske organizacije se temu upirajo in celo tako daleč gredo, da oporekajo novi gozdarski cesti ob Traunskem jezeru. V Angliji to vprašanje seveda ni aktualno, v Ameriki pa vodi Sierra Club v Nenverju, Colorado, v zvezi z drugimi organizacijami odpor proti gradnji vzpenjače v Crater National Parku in na Mt. San Jacinto. Veliko planinstvo vzpenjačam ni naklonjeno.

In tako pridemo do vprašanja, kaj govori vzpenjačam v prid in kaj zoper nje. Na ti dve vprašanji je treba odgovoriti, preden se izreče sodba.

Srednjeveška mistika je naravnost dušila človekovo telesno in duhovno naravo, renesansa je obrnila zopet svoje poglede na človeka, našla je v njem ideal naravne lepote, ki so jo ovekovečevali umetniki in je v svojih delih že uporabljala pokrajino vsaj kot ozadje. Barok je v zvutih linijah, v pristriženih drevoredih in umetnih nasadih delal naravi silo in posadil človeku samemu napudrano lasuljo na glavo. Zato je našel klic »nazaj k naravi« kot reakcija močan odmev. Človek je hotel naravo tako, kakršna je, nedotaknjeno, učinkujočo z mogočno silo, veličastnostjo ali z vso preprostostjo in barvitostjo. Narava je nedosegljiva umetnica in stari so rekli, da je umetnost samo posnemanje narave. Kdor umetno posega v njena dela, ravna ravno tako, kot je napravil Bernini, ki je na veliko umetnino rimskega panteona prilepil dva zvonika. Ta nestvor so Rimljani imenovali Berninijeva oslovska ušesa in za vse večne čase se je osmešil tisti papež, ki je ukazal figuram v Michelangelovi poslednji sodbi zakriti ledja z belimi cunjami.

Gorska dolina, odmaknjena od vsakdanjega mestnega vrveža, dolina s potoki in gozdovi, navpične razdrapane stene, led in sneg, vse to tako, kakor je ustvarila narava, je še danes bolj privlačna sila od mestnih parkov in različnih alpinetov, ki so seveda poglavje zase, od »pegleznov in kozolcev«, od modernih škatel, ravno zaradi tega, kakršne so. Če izsekaš skozi gozd kot strel ravno preseko, če postavljaš betonske in kovinske stebre kot nosilce v stene, strojnico spodaj, strojnico in restavracijo zgoraj in še vse to v slogu, ki s pokrajino ne harmonira, si izmaličil naravo in ustvaril nekaj, kar najdeš v mestih, iz katerih pa bežiš. Tako se danes že zgodi, da planinske revije in turistična društva držav, kjer je vzpenjačarstvo postalo že nadloga, že opozarjajo na pokrajine in gorske skupine, kjer vzpenjač ni —

Vem in pričakujem, da bo marsikdo od onih, katerim je brnenje motorja več vredno od vsake simfonije, skomignil z rameni, češ kaj me briga vsa estetika ali sentimentalnost; s časom je treba iti in tako priti brez telesnega napora do cilja, ki je sicer dosegljiv le s potnim čelom. Vendar obstoji ogromna množica, ki temu naziranju nasprotuje, zaradi česar ta argument zoper vzpenjače le obstoji.

Tisto vprašanje, ali je planinstvo šport, je danes v literaturi dobilo negativen odgovor. Pač pa je resnica, da planinstvo krepi telo, a krepi pred vsem duha, kateremu prinaša toliko užitek, doživljajev in vedno nove sile kot noben šport. Saj so vsi športi usmerjeni le na telesno kulturo. Bili so tudi pri nas časi, ko so hoteli planinstvo vključiti v športne organizacije, ko pojmi še niso bili razčiščeni. Danes je planinstvo vključeno v fizkulturo v državah vzhodnega bloka in v Španiji. Planinec, ki pride peš do svojega cilja na vrhu, ima zadoščenje, da je premagal zapreke, ki mu jih je postavila narava, ravno tako alpinist, ki je z naporom vsega telesa prišel preko na videz nepristopne stene. Oba pa sta preizkusila moč svojih mišic, okreplila si pljuča, zgornji in spodnji

del telesa, ne samo določene partije, kot je to primer skoraj pri vseh športih. Pri njih pa je zadnji in vrhovni cilj tekmovanje, ki ga v planinstvu ni ali bi ga vsaj ne smelo biti. Človek, ki je prišel v višine s pomočjo motorja vseh mogočih vozil, vsega tega nima in se vrne v dolino tak, kot je bil prej. Vzpenjače niti kot posredno telesno vzgojno sredstvo nimajo pomena.

Današnji človek živi v mestu med betonskimi kvadri modernih stavb, v ropotu ravnó tako zidanih tovarn in v kaosu uličnega prometa. Nikoder tod se ne odpočijejo njegovi živci. V tovarni mora slediti z vso pozornostjo ure in ure stroju, ki je njegov gospodar, od pisarne do pisarne bega, od sestanka do sestanka, od konference do konference, od referata do referata, zanj in za družino mu ostaja samo nekaj večernih ur, če ga ne kličejo kam še reprezentacijske dolžnosti. Ta večna živčna napetost je podlaga moderni bolezni, ki so jo strokovnjaki krstili kot menagersko bolezen. Temu bolniku bo zdravnik svetoval pred vsem mir daleč od kraja zaposlitve, zlasti mir, ki naj bi ga našel v gorah.

Ali ga bo z vzpenjačo našel?

Pesnik vabi v gore, »da tam se spočije v samoti srce«. Drugi trdi, »da ga vzpenjača hitro, v petnajstih minutah pripelje v višino«. To že, ampak ne v samoto.

Nedvomno prinašajo vzpenjače v gore povečan promet in večji obisk. Prinašajo pa tudi nemir in nesnago. Nič ne bo škodilo, če ponovim tisto, kar je zapisal Marjan Keršič-Belač (PV 1960, str. 97 i. sl.) o Krvavcu: »Tisoče ljudi je spremenilo včasih tihe livade v pravi zverinjak rjovečih, vriskajočih in jodlajočih pijancev, zelene trate pa v smetišče papirja.« Pa ne samo papirja. Dr. Ivan Gams imenuje vzpenjače prokletstvo civilizacije (PV 1960, str. 147 i. sl.). Pavel Kunaver ugotavlja, da je tehnika prodrla v gore, priznava ugoden vpliv na človeka in zaključuje z ugotovitvijo, da je koristno, kar človeka dviga in zato z vzpenjačami čim več ljudi v lepšo, bolj zdravo in pomirjujočo okolico. Zoper nemir pa naj bi bila zdravilo vzgoja (PV 1959, str. 49). Isto meni tudi Keršič.

Da, vzgoja! Če bi bil vsak od tistih množic zanjo dostopen. A kabinarji se ti bodo v obraz smejali in te ozmerjali z reakcionarjem in starokopitnežem, če jim boš pridigal o lepoti, zbranosti, miru in pokoju in o vzgojnem pomenu gora. Z vzgojo in prigovarjanjem skuša Gorska straža rešiti planinsko floro. Dokler pa ne bo imela vidnih znakov oblasti in za pasom pištote, bodo njeni uspehi minimalni. Saj so planike res izginile s klobukov v nahrbtnik in okrog vzpenjač bo ostalo vse pometeno. Boj zoper pijančevanje in nemir bo še težji. Morda ste že kdaj opazili, da postane v planinski koči pustuh zdajci zgovoren in dober družabnik, da zapojejo ljudje, ki molčijo v dolini kot riba, da dolgočasneži postanejo duhoviti in da hočejo biti starci podjetni ljubimci? To je fiziološki vpliv gora, ki povzroča tisto dobro počutje, evforijo. Ker je to nekaj naravnega, bo uspeh vzgoje zelo minimalen. V velikih višinah ali po prestanih velikih telesnih naporih, ki jih vzpenjače izključujejo, pa to počutje zamori velika utrujenost in zato n. pr. na Kredarici ali v Pogačnikovem domu takega razgrajanja še nisem doživel, kot je v nižinskih postojankah. Pa ga bomo doživeli tudi na Kredarici, če bo dovršena vzpenjača na Velo polje.

V tistih »dobrih starih časih« Ljubljanci tudi niso ob nedeljah in praznikih ostajali doma. »Mit Kind und Kegel« — takrat so mešali radi nemščino v ljubljansčino — so odhajali k Bobenčku, Slepemu Janezu, Ruskemu carju ali k Češnovarju in se proti večeru vračali solidno okajeni nazaj v mesto. To se v bistvu danes ni nič spremenilo, kajti danes napravi motorist korak

iz stanovanja v motorno vozilo, od tam korak v kabino vzpenjače, iz nje korak v oštarijo na vrhu, ki se meri že s tisočaki. Tako je prišel s tremi koraki, ne da bi bil potočil kapljico potu, ves svež in čil v lepe višine. Ker je čas njegov gospodar, se je moral hitro vrniti, zavriskal je in zajodlal, se po takem trudu temeljito odžejal in ob vrnitvi povzročil kar čeden karambol. Priznam, povsod so izjeme, a današnja slika na Krvavcu kaže, da jih je malo.

Ne bil bi stvaren in tudi ne objektivnen, če ne bi navedel razlogov, ki govorijo vzpenjačam v prid.

En razlog, ki je bil v PV edino poudarjen, je množičnost, ki naj jo vzpenjače privedejo v gore. Kajti Pavel Kunaver v že navedenem članku pravi, da »kdor priznava goram, da morejo s svojim mirom (podčrtal jaz) vplivati na človeka, mora želeti, da bi bile deležne takega vpliva čim širše množice«.

Drugi razlog se sklicuje na samo čisto človekoljubje. Z vzpenjačami je dana starcem, pred vsem tistim veteranom planincem, ki so v svojih lepih, mladih dnevih prepotovali ali preplezali naše gore v potu svojega obraza, da ti sedaj v svoji telesni onemoglosti zamorejo gledati gore od blizu iz obličja v obličje in tako od blizu obujati spomine na nekdanje prelepe junaške dni. — Invalidom da je na ta način omogočen dostop v gorske višave.

Tako pravijo človekoljubni ljudje. Poslovni ljudje pa pravijo: Dvigniti moramo domačo turizem, privabiti čim več tujcev z dobro valuto, da bodo s komodnostjo, ki so je vajeni v svoji domovini, lahko prišli tudi na naše vrhove, katerim radi priznavajo očarujočo lepoto. Valute pa so važne za naše narodno gospodarstvo. Temu se mora ukloniti vsak idealizem in sentimentalnost in in govoričenje o oskrunjeni naši prelepi domovini. Smešna da je ta taka sentimentalnost, ker je v nasprotju z bridko stvarnostjo današnjih dni.

Ti razlogi ne držijo vsi ali vsaj ne v celoti.

Množičnost obstoji že dolgo vrsto let, seveda množičnost pravih planincev. Odkar obstoji PD, je skušalo privabiti v gore čim več ljudi, gradilo je pota in stezice v ta namen, kočice in velike domove širom po domovini. Morda ponekod celo preveč in marsikje prenizko, da so postali nekateri prave nedeljske oštarije. Delalo je propagando s tiskom in govorno besedo in še danes ni odstopilo od te poti. S tem je PD že pred vzpenjačami ustvarilo pravo podlago za planinsko množičnost, kar dokazuje iz leta v leto naraščajoče število članstva in obiska v kočah. — Seveda imajo zagovorniki toliko prav, da bo vzpenjača, ravno zato, ker je vzpenjača, povišala tujski promet kot dopolnilo izletnikom na avtobusih in skupinskih izletih. Imajo tudi toliko prav, da bo vzpenjača s svojo končno postajo kot izhodiščem za daljše gorske ture služila tudi pravemu planinstvu in turnemu smučanju, kjer so za to primerni tereni. — PD Ljubljana-matica prireja že dolgo vrsto let nedeljske skupne izlete, pa berem v poročilu o zadnjem občnem zboru, da se ti izleti ne obnesejo, ker je udeležba prepičla. Vzrok? Planinci smo grdi individualisti, ki hočemo biti vsaj v gorah popolnoma neodvisni, da tam zajahamo svojega konjička kot poet, botanik, geolog, geograf, fotograf. Vse to v miru in zbranosti.

Starci in invalidi? Povem vam, da nosim osmi križ in zato poznam življenje starcev, ne pozna ga pa tisti, ki misli, da bodo ti polnili kabine vzpenjač. Saj mi v tistih letih hočemo preživeti svoja zadnja leta v miru, kar je naša zadnja velika želja. Naši spomini na lepa mlada leta in na čudovite doživljaje v gorah, ki so v samoti sladki, postanejo grenki, ko vidimo nebrzdano vrvenje mladega življenja okrog sebe. Pravilno ugotavlja Georg Frey, ko govori o vzpenjačah:*

* Jahrbuch des Vereines zum Schutze der Alpenpflanzen und Tiere, letnik 1951/52, članek pod naslovom: Mnogo mora postati drugače.

»Toliko je že tega, pa se še vedno sliši o novih projektih. Zoprno je, če se še vedno in vedno preigrava stara in črviva plošča: »Pustite vendar starim ljudem, da pridejo vsaj enkrat še v gore.« Ali po naše povedano: To je stara lajna, to je slogan podrejene vrednosti, kajti nihče ne bo šel gradit vzpenjač samo zaradi starcev in invalidov, ki jih je vedno manj.

Ne da se tajiti, da vzpenjače dvigajo tujski promet. Vendar naj nas sedanji naval na Krvavec nikar ne moti in se bo s časom zmanjšal, ko bo preminul čar novosti. V inozemstvu je že veliko vzpenjač postalo nerentabilnih ravno iz tega razloga, pa tudi zato, ker narašča število tistih iz velikih mest, ki se izogibajo vsakemu trušču. »Bogastva neke dežele ni mogoče meriti s kilovati in konjskimi silami, temveč tudi s tišino« pravi Keršič-Belač. Georg Frey pa ugotavlja pravilno na že navedenem mestu: »Resnični kapital tujsko-prometnega kraja bo v nadaljnji bodočnosti neoskrunjena pokrajina in tihota. Solidni, trajni gost se izogiba vrišču in daje kraju več koristi kakor množica gostov, ki jih pripelje avtobus in po nekaj urah zopet odpelje.« Kam pelje razvoj, kaže statistika preteklega leta: Narašča obisk manjših, mirnih krajev v večjem obsegu kako obisk tako imenovanih mondenih letovišč pri nas in in zunaj. Dejstvo je, da se začinja od dela, naporov in nemira v mestih utrujeni turist izogibati krajev, kjer miru, ki ga išče, ne najde. S tem pa argument o o povečanju tujskega prometa zaradi vzpenjač izgubi veliko na svoji dokazni vrednosti.

II.

Kaj torej? Ali naj gradimo vzpenjače ali ne, ali v neomejenem številu in po mili volji, kakor bi komu v glavo padlo iz ambicioznosti ali privatnih interesov, ali ne?

Morda so moja izvajanja utegnila napraviti vtis, da sem proti vsaki gradnji vzpenjač, da sem starokopitnež in sanjač iz nekdanih dni, človek, ki ne gre s časom naprej, ki še vedno živi v časih svoje mladosti prejšnjega stoletja, ko motorja še ni bilo. Tem ljudem lahko povem, da imam tudi jaz skromen motor našega izdelka zato, ker sem kot planinec velik — individualist. Zato ga imam, da sem neodvisen od tistega postajanja na Jesenicah, ker se lahko izognem tisti gneči pred bohinjskim avtobusom. Tudi prav dobro vem, da v življenju brez kompromisov ne gre, da razvoja in praktične uporabe tehničnih čudežev ni mogoče ustaviti. Vzpenjače bomo torej gradili, pa ne tako tjavendan.

Na Komni smo že davno zgradili hotel, do katerega je potrebno dolgo potovanje in neskončno dolg vzpon po dolgočasnih serpentinah brez razgleda, a s prekrasnimi smučišči. Na Pokljuki je že dolga leta hotel, ki še danes nima niti avtomobilske redne zveze z dolino, ki bi omogočila ne množične ampak celo skromen obisk. Pač pa smo potegnili vzpenjačo na Krvavec do skromnega doma, ki kljub vsem krparijam še dolgo ne bo nudil strehe množicam.

Bili so časi, ko so se ustanavljala planinska društva širom po domovini, potrebna in nepotrebna, vsako pa je hotelo zgraditi svojo postojanko. Tako stoji danes število planinskih koč, ki niso potrebne in so navadne nedeljske gostilne. Iste ambicije imajo različna turistična društva: Vsako bo hotelo imeti »svojo« vzpenjačo tudi tja, kjer ni potrebna, lepo na tihem jo pripravlja, kakor se je to zgodilo s Krvavcem, da bo javnost postavljena pred dovršeno dejstvo. Konkreten primer: Nad Begunjami stoji na lepem, okrog in okrog z gozdom poraščenem stožcu cerkva Sv. Petra (839 m), pozna gotska stavba iz 15. stoletja s freskami Jerneja iz Loke, proglašena kot narodni spomenik, v

času turških navalov mesto, kjer je zagorel kres v zvezi s kresom tam doli na Grmadi. Okoli cerkvice zelene trate, mežnarija s par njivicami, zadaj zopet gozd, Stol in Begunjščica. Višinska razlika z dolino (578 m Begunje) znaša tedaj borih 261 m, kar pomeni tri četrt ure hoda po lepi stezi ali kolovozu. Razgled sega tja do Jesenic in mimo Šmarne gore tja do Krima. Idila, kot si jo je težko misliti, in košček nedotaknjenega srednjega veka. Zaradi strmin in edino po ozkem kolovozu mogočega odvoza smuških terenov nima, ni izhodišče za kake daljše smučarske ali planinske ture, snežne razmere so zaradi skromne višine skrajno neugodne, posebno ker je teren obrnjen proti jugozahodu. Projektant je izpeljal traso skozi dolgo novo gozdno preseko, vidno širom po Gorenjski, čeprav bi jo bil lahko skrtil drugam, postavil izhodišče pred vrata dveh gostiln in ostal rentabilnetni račun dolžan. Ta pa je važen zato, ker bi ta vzpenjača mogla s pridom obratovati kvečjemu v času lpe najvišje sezone. Obrat bi bil pasiven.

Da spravimo gradnjo vzpenjač v res potrebne meje, je potrebno:

1. Organ, ki ima vrhovno nadzorstvo pri projektiranju in odobritvi načrtov. V njem naj ima primerno zastopstvo tudi Planinska zveza Slovenije kot soodločujoči ud.

2. Kot so ostali nedotaknjeni in za planinska pota prepovedani predeli naših planin (n. pr. Martuljkova skupina), tako naj se določijo predeli, kjer je vsaka gradnja vzpenjač prepovedana.

3. Veljajo naj splošna načela: Vzpenjače ne smejo kvariti pokrajine, končna postaja mora biti pripravna kot izhodišče za planinske in terenske ture in se daje prednost krajem, ki imajo možnost, da prenesejo množični promet.

4. Rentabilnost mora biti verjetno izkazana. Izkazan pa tudi obstoj ali gradnja objektov (hotelov, prenočišč), ki so s tem v bistveni zvezi.

III.

Tudi gorske ceste režejo globoke rane v pokrajino. Če drže čez prelaze, tvorijo zveze med celimi deželami in njihovimi kulturami, koristijo mednarodni izmenjavi blaga; problematične pa postanejo takrat, če so zgrajene samo za to, da more avtomobilist pod vrh ali nanj. Mi si pri tem nimamo kaj očitati. Čez Predil so hodile že rimske legije in nemški landsknehti, Ljubelj je bil presekán že v srednjem veku, čez Vršič je cesto zgradila prva vojna in vseh tistih mulatier v Julijskih Alpah nismo zgradili mi. Kakih potreb ali načrtov za planinske ceste pri nas ni. Cesta na Mangrt je obnovljena italijanska cesta, ki se konča v slepo in je še manj vredna od vzpenjač, ker moti veličastno pokrajino in tišino ropot motorjev.

Vprašanje gorskih potov, pravilneje gorskih steza, je sprožil s konkretnim primerom Stanko Klinar s svojim člankom Pismo uredništvu (PV 1958, str. 671 i. sl.). Iz srca rad pritrdim njegovemu stališču, da sta »človekova sreča in zadovoljstvo v tem, da po poštem trudu doseže vrh, ki ga je hotel doseči in da tudi spotoma nekaj doživi... Kdor se ni klatil po gorah brez steza... ta ne more razumeti, kaj je nedotaknjena gora«. Kot konkreten primer nepotrebne steze, ki je izmaličila obličje enega izmed naših najlepših predelov, navaja ta avtor novo stezo od Pogačnikovega doma čez Bovški gamzovec na Luknjo.

Steze so bile po gorah, še preden jih je gradilo PD. Bile so to steze pastirjev, stezice gamsov, koz in ovac, vidne samo na meliških. Od nekdaj so bile, zelo številne so tudi danes in tako povezane z gorsko pokrajino, da so njen sestavni del kakor bele ceste v dolini. Marsikje jih je PD vključilo v svoja pota. PD hoče voditi množice v planine na način, ki ustreza pravemu planinstvu. Za ta cilj so potrebne žrtve in tudi tukaj ne gre brez kompromisov, to se pravi, treba je v največji meri varovati gorsko naravo in zunanost. Kljub vsemu temu pa nudi dovolj priložnosti tistemu, ki hoče priti na vrh brez stezic, če se jim hoče izogniti.

Pri gradnji Pogačnikovega doma sem sodeloval po svojih skromnih močeh. Zato mi še danes ni vseeno, kaj se tam godi in kaj v njegovi neposredni okolici. Naj mi bo oproščeno, če se vmešam v prepir o potrebi in nepotrebi tiste stezice, ki pelje od Doma čez sedelce Vrata v Bovški Gamzovec na Luknjo. Ta steza ima pa svojo zgodovino.

Kmalu po dograditvi Doma je prejelo PD Radovljica dopis Planinske zveze, kjer ta želi, da naj se popravi tista italijanska steza, ki pelje od spodnjega jezera spodaj okrog Splevte pod Pihavec in okrog njega na planino Zajavor in od tam na Luknjo. Na moj predlog je odbor to pobudo odklonil z motivacijo, da bi obnovljena steza peljala skozi paradiže najlepših planik in drugega planinskega cvetja v Pihavcu. Društvo je šlo kasneje celo tako daleč, da je izruvalo na tej zelo izpostavljeni in razdrapani stezi še zadnje kline. Pozneje pa se je po naročilu in na stroške Zveze odločilo za novo pot. Zato ni treba, da bi se popotnik spuščal daleč dol do Bukovja v dolini Vrata in se potem zopet vzpenjal na Luknjo.

Trdim, da je ta pot vidna samo na travnatem pobočju Gamzovca na jugu in da je krajša, ker tvori hipotenuzo trikotnika, stara pa obe kateti, kar pokaže že pogled na karto. Če pa primerjamo višinske razlike, se pokaže naslednja slika: Izhodišče obeh je sedelce Vrata med Stenarjem in Gamzovcem 2242 m. Višinske razlike znašajo:

Stara pot:		Nova pot:	
Vrata	2242 m	Vrata	2242 m
Skok	1949 m	Gamzovec	2389 m
Razlika	293 m	Razlika	147 m
Skok	1949 m	Gamzovec	2389 m
Plan. Bukovje	1492 m	Luknja	1758 m
Razlika	457 m	Razlika	631 m
Plan. Bukovje	1492 m	Razlika skupaj	778 m
Plan. Bukovje	1758 m		
Razlika	266 m		
Razlika skupaj	1016 m		

Po novi poti je torej, če se od 1016 m odšteje 778 m, razlika manjša za 238 m. Ker je v planinah za premaganje višinske razlike 300 m potrebna ena ura hoda, se izkaže, da je nova pot najmanj za pol ure krajša od stare in da je imel pisec zadevnega članka v Poti po slovenskih gorah prav. Vsi vemo, kaj pomeni pol ure hoda v megli, dežju in viharju.

Nova pot je lepša. Medtem ko se stara spušča z Vrat skozi ozko grapo med Stenarjem, Gamzovcem in Sovatno in preko Skoka preide, še vedno flankirana od obeh omenjenih vrhov, med raztresene bolvane in kasneje v neskončnih serpentinah na melišče nad Bukovjem, vseskozi z edinim pogledom na severno steno Triglava, je nova pot tako lepo izpeljana, nudi toliko sprememb in nepopisno lepih razgledov, da bi jo planinec prehodil, tudi če bi bila daljša. S

sedelca Vrata preide v zelo zmernem vzponu 147 m v ostenje Gamzovca, izrablja spodaj nevidno naravno formacijo, si pomaga mestoma z vrvmi in klini brez objektivne nevarnosti. Čim višje stopaš, tem več sprememb, tem bolj se odpira pogled na okolico, prvotno na Kriške pode v celoti in tvori na vrhu Gamzovca žarišče elipse velikega amfiteatra, čigar meje tvorijo Triglav, Lepo Špičje, Trentske gore, Bavški Grintavec, Krn, Kanin, Mangrt, Jalovec, Prisojnik in Razor. Ob lepem vremenu sega čez škrbine še preko njih do Karnskih Alp in čez Krn do Dolomitov. Tukaj je ena najlepših razglednih točk vseh Julijskih Alp. Z vrha se steza spušča med skalami, travnatimi ravnici, s stalnimi spremembami v terenu, enkrat kot promenada, nato zopet kot prava gorska steza na travnato pobočje na Luknjo z razgledom na dolino Vrata, Zadnjico in Trento. Nikjer ni pot enolična ali dolgočasno moreča, vedno se vrstijo spremembe v njenem zaporedju in razgledu. Izogne se tistemu velikemu naravnemu planinskemu vrtu okrog Pihavca, katerega pa seka stara trentarska steza iz Zadnjice čez planino Zajavor že od nekdaj. Nevarnost plenjenja planinske flore je zmanjšana na najmanj.

Dosedanji obisk te poti kaže, da se promet v glavnem giblje v smeri Vršič, Kriški podi, Luknja, Dolič z redko izjemo Plemenice—Triglav. V nasprotni smeri je promet manjši. Iz doline Vrata skozi Bukovje po stari poti je obisk skoraj nepomemben in bo tako ta pot sčasoma postala skoraj neuporabljana.

Pred menoj leži nekaj listov nemške monakovske planinske revije s člankom Wilhelma Kolisko z naslovom: Julijske Alpe — zatočišče samote. Že naslov pove, kaj je avtor pri nas iskal in našel, sam pa pravi, da je tukaj našel svet daleč od »modnih tur« in dragulje proč od »vojnih cest«. Z Vršiča je prišel v Pogačnikov dom, »kjer ga je sprejel priletnejši oskrbnik prijazno in ga peljal v bleščeče čisto (blitzsauber) obednico. Kratko povedano, kar mu je bilo v tem domu nudeno na čistoči, dobri oskrbi in gostoljubnosti, je bilo vzorno.« Navajam to, ker sem v našem dnevnem časopisju bral poročilo nekega anonimneža, ki trdi nasprotno. Pisec pa pravi še dalje: »Na večinoma na novo zgrajeni in deloma zavarovani stezi se hitro pridobi na višini do vrhunskega grebena Pihavca (pravilno seveda Gamzovca). Steza pelje nato po strmih travnatih pobočjih na prelaz Luknjo. Ta del poti (t. j. od Pogačnikovega doma do Luknje) spada pač med najveličastnejše (grossartig) predele Julijskih Alp«. Avtor ni iskal vzpenjač, iskal je samoto, našel jo je še pri nas, našel je tudi lepoto in lepoto nove poti.

Res je, da Kugyju markacije niso bile pri srcu. So pa potrebne in so rešile že mnogo življenj. Tov. Klinar se spodtika tudi nad tem, da imajo markacije tukaj in ponekod drugod vslikano številko transverzale v znanem krogu s črno barvo, kar da spominja na hitlerjevsko zastavo. Če bi bila vslikana v rdečem, bi bila avstrijska, če pa v zelenem pa italijanska. Nihče se radi tega danes ne bo več vznemirjal, posebno ker številka ena nima prav nič skupnega s kljukastim križem, ki je edini obče znani simbol nacizma.

Gori to ni nič . . .

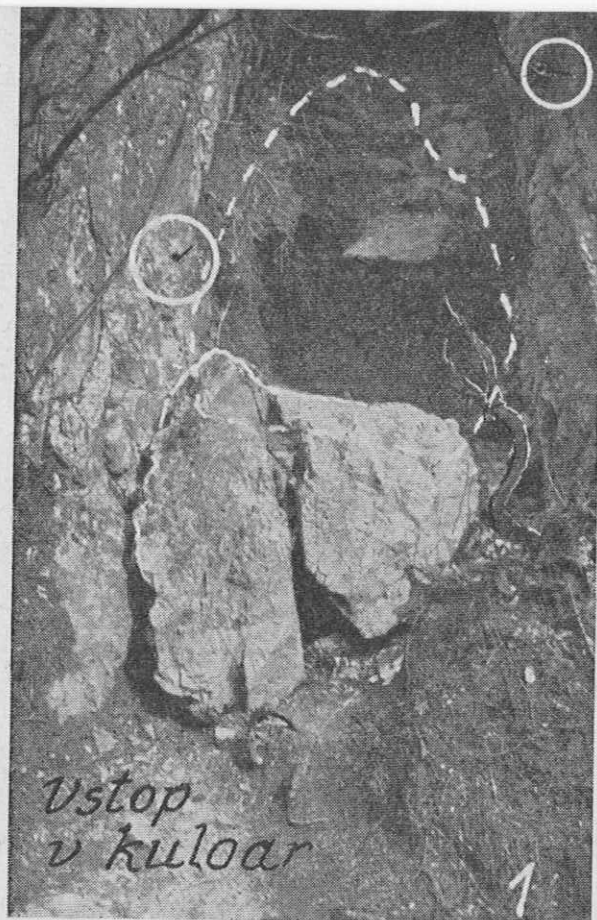
VILKO MAZI

Vhod v slikoviti kuloar na šmarnogorski zavarovani plezalni poti je zapiral vse do 12. marca 1960 zajeten piramidast balvan. Kdor se mu je prvič približal, se je znašel (če ni bil baš kaka alpinistična korifeja) že kar pred nekakim »nerodnim problemom«, zlasti v zadnjih par letih. Nešteti kvedrovci, ki so se grizli tod mimo, še bolj pa nalivi in zmrzal, so temu zvestemu stražarju globoko izpodjedli tla. Zato se frontalno skoraj ni dalo splezati nanj. Torej le levo ali desno ob njem. Če si kako lepo spomladansko ali jesensko nedeljo opazoval z nasproti stoječega pomola procesijo naskakovalcev, ti ni ušlo, da se je večina odločila za desno stran. Tam je bilo treba stopiti na precej debelo korenino, štrlečo iz špranje med balvanom in steno ter se potegniti ob žici (mali krožec na sliki) kvišku. Nekaterim (tako tudi meni) pa je bolj prijala leva stran, zlasti v sestopu. Tam je bil kakega pol metra od tal zabiti v steno prvi klin (glej večji krožec na sliki). Nanj si zlahka koračil, nato pa se odgnal z levo roko ob žici, z desno ob koničastem vrhu balvana. Pri sestopu te je tu imenitno poslužilo mlado leščevje, ki raste ob steni, prav tam, kjer se žica neha. Tako je bilo dolgih 32 let, se pravi, od otvoritve poti (PV 1928/185). Zase vem, da sem prenekaterikrat telovadil tu čez, večkrat celo v kaki mesečni noči, v eni ali drugi smeri. Prepričan sem bil, da je ta skalni stražar trdno zasidran globoko kam pod kuloar. Zato si niti v sanjah ne bi bil mislil, da bom kdaj priča naslednjemu dogodku:

Par dni pred gori navedenim datumom, ko je bila prva pomladanska flora že v polni rasti, je nasulo skoraj za ped na debelo mokrega snega. Na južni strani grmade ga sonce kaj hitro pobere. Tako sem našel tisto soboto Pot svobode že večinoma kopno. Gori sem prigazil čez Zatrep, imelo pa me je že, da bi se bil povzpел rajši po Plezalni. To sem si potem, ko me je sonce prijetno ogrelo na Prešernovi klopi, izbral za sestop.

V kuloarju je še ležal sneg. Previdno sem se spuščal ob žici. Že sem se bil po stari navadi okrenil na vrhu omenjenega balvana in se oprijel leščevja, da bi tako stopil na nižje štrleči (v tej smeri zadnji) klin, ko občutim, kakor da se balvan zmerom hitreje odmika navzven. Sprva sem sodil, da je to le samoprevara. Ko pa se je jela odpirati široka zev za balvanom, kakor pošasten gobec, sem spoznal, da gre zares. Naglo sem odskočil preko zevi in se nagonsko še trdneje oklenil leščevja. Medtem se je balvan že prekucnil na glavo in tako obstal. Skoraj brez vsakega ropota se je to zgodilo, le tla pod mano so se bila udrla, da sem se hipoma znašel v majhnem žrelu. Kakor pribit sem čakal, kaj še pride. Pa je bilo že vse mimo. Presneto poceni si jo odnesel, sem dejal sam pri sebi, ko sem se bil izkobacal na pot. Ne vem, kaj bi še ostalo od mene, ko bi me bil prekucuh ujel na vzponu in izpod sebe . . .

Naslednjega dne (nedelja) sem šel bolj natanko pogledat, kako in kaj. Prvi klin levo ob vstopu, prej komaj par pedi od tal, je bil zdaj tako visoko, da ga nisem mogel doseči. Ta ne bo več prišel v poštev. Problemov torej ne bo več. Uporabna bo poslej samo desna stran, ki se je dovolj sprostila. Le kak klin bo treba tu zabiti v steno, da bo vrv laže dosegljiva. Balvan bo nemara za dolga leta ostal tako, kakor je. Prekucnil se je ob spodnji zunanji stranici domala za 180 stopinj, podobno kakor se odpirajo lopute na tovarnjaku. Bil je pravzaprav

samo prislonjen k steni za sabo. Čudno, da ni že prej omagal. Zanimala me je široka razpoka v njem, ki je prej ni bilo. Skoznjo je možno iztegniti celo lakt in otipati precejšnje votlino. Kakšen imeniten sarkofag, če bi me bilo takrat stisnilo tu notri...

Ko sem se tako mudil z ogledovanjem, je prišel mimo mlad parček. Gotovo še nikoli prej nista bila tu, kajti za balvan se niti zmenila nista. Zanju je stal, kakor je bil, lahko že od pamtiveka. Zanimalo ju je le, kako naprej po kuloarju. Njej, ki je bila majhne rasti, je bila vrv nedosegljiva. Zato pa je bil on bolj na dolgo nasajen in močan, da ji je lahko pomagal. Ko sta bila že visoko gori in ju nisem več videl, se mi je mahoma zazdelo, kakor da se je oglasilo iz balvana: »Vidiš, stari, takole je — danes meni, jutri tebi; vsakdo pride enkrat na vrsto. Svet pa gre naprej in se požvižga na včerajšnji dan, kakor ta dva in še stoteri drugi, ki bodo hodili tod mimo. Tudi njim bo nekoč odbila ura, seveda jim bo, ampak zakaj bi jih to že zdaj vznemirjalo. Vse ob svojem času, to je neizbežna usoda meni in tebi in vsemu, kar je okrog naju. Edina nepodkupljiva pravica, da! —«

Pripis, pol leta kasneje:

Tisto majhno žrelo za balvanom je že zaravnano. Le starejši obiskovalci bodo morda opazili nastalo spremembo. Gori sami pa taka brazgotina ne pomeni nič; v njenem časovnem merilu se ji tako rekoč mimogrede zaraste. Tudi jaz,

nebojljeni šodrovček, ne bi bil zabeležil te epizode, da se ni zgodila na markirani, torej javni in zavarovani plezalni poti. V njeno kroniko naj zapišem še tole: plezalna v pravem pomenu besede postaja ta pot tem resničnejše, čim manj zasluži naziv »zavarovana«. Že več let manjkajo nekateri klini in skobe, žična vrv je na več mestih potrgana, leseni pragovi v zgornjem delu kuloarja so že davno dotrajali in brez sledu izginili. Nalivi tu neovirano glodajo tla in prav to je pospešilo opisani dogodek. Ni izključeno, da bodo prej ali slej izpodjedli tudi par više ležečih in trenutno še krepko zagvozdjenih klad, pa se utegne takrat primeriti huda nesreča... Markacije na zavarovani plezalni poti so kajpada gol nesmisel, pač pa zgovorno pričajo, da je pristojno planinsko društvo dolžno v redu oskrbovati to pot, posebno še zato, ker jo največ uporablja mladina, ki že po svoji naravi ne pozna previdnosti in se slepo zanese, da je na zaznamovani planinski poti vse v redu. Saj tako bi tudi dejanske moralo biti, pa na žalost tu ali tam vendarle ni.

Odkrite zanimivosti

LUDVIK ZORZUT

2. Pisma v prevodu

Objavljamo:

15 pisem, ki jih je dr. Julij Kugy, alpinist, poslal po italijanski pošti iz Trsta med leti 1933—1938 Jozi Abramcu-Trentarju v Pevmi pri Gorici (eno pismo je poslano iz Ovčje vasi).

3 pisma, ki jih je Kugy leta 1938 naslovil iz Trsta dr. Josipu Tominšku, gimnazijskemu direktorju v pokoju, v Mariboru, tedanjemu uredniku Planinskega Vestnika. (Sedaj že pokojnemu).

1 pismo Joza Abrama-Trentarja, poslano leta 1938 iz Pevme dr. Juliju Kugyju v Trstu.

Vsa ta pisma (19 po številu) se po svoji glavni vsebini nanašajo na en in isti predmet v zvezi z izdajo Kugyjeve knjige »Fünf Jahrhunderte Triglav« — Pet stoletij Triglava (1937/1938).

Dodajamo še:

1 pismo Alberta Bois de Chesne, poslano leta 1934 iz Trsta Jozi Abramcu v Pevmi.

1 pismo Kugyja, poslano 7. I. 1936 iz Trsta neki baronici.

Obe ti zadnji pismi, ki smo ju našli pri Kugyjevi korespondenci, nimata nobene zveze z izdajo njegove knjige, prinašata pa nekaj drobnih zanimivih novic iz Trente.

Vseh je torej 21 pisem, originalno nemških, v slovenskem prevodu.

Prijateljstvo med Kugyjem in Abramom se je utrdilo v Trenti in ni prenehalo do smrti. Joza Abram, trentski vikar (1901—1904) se je ves predal planinstvu in je v Trenti med planšarji, pastirji, vodniki sprejemal visoke goste, gorske pristopnike, alpiniste, med temi Kugyja. Bil mu je velik mentor pri sestavljanju knjige o Triglavu, pripovedoval mu je triglavske pripovedke,

Dr. Julij Kugy

pravlјice, bajke, še več, oskrbel mu je tudi nekaj lepih fotoposnetkov in mu bil celo blagohoten kritik. Zato mu Julij Kugy posveča posebno poglavje v knjigi. Pisma so polna topline in miline na Abrama-Trentarja, ki mu je zvest zaupnik, v vsakem pismu ga dosledno naslavlja »prečastiti, velespoštovani, moj najljubši prijatelj«.

Vsa pisma je Kugy pisal v ostri nemški gotici na velikih kanclijskih polah, ki jih je numeriral, dasi je bila v Trstu v uporabi samo latinica. Bi rekli, da tudi vrsta pisave odkriva včasih značaj.

Slovenski prevodi niso ravno najboljši, tudi ni bilo pri prevajanju potrebno velikega prizadevanja, ker so le pisma in ne književno delo. Pri tem so v mnogih primerih hote podani Kugyjevi izrazi, slog pisma, čeprav bi se lahko v slovenščini lepše povedalo.

Prva pisma (1—9) omenjajo priprave, opremo, ilustracije, vzorec za tisk teksta, korekturo, napoved knjige »Fünf Jahrhunderte Triglav«, Abramovo sodelovanje s pripovedkami in slikami, obiske v Trstu, Kugyjevo skrb in nestrpno pričakovanje veselega knjižnega dogodka.

Nadaljnja pisma prinašajo napoved o izidu knjige (1937), Kugyjev zanos ob epohalnem delu, odmev v Ljubljani, usodno pismo Marko Mire Debelak-Deržaj, alpinistinja iz Ljubljane Kugyju, oster njegov odpor proti Debelak-Deržaj, Kugyjevo zatekanje k Abramom kot strokovnjaku zaradi neobjavljenih triglavskih pripovedk, radikalni kritični članek dr. Jožeta Rusa v časopisu »Jutro« od 5. III. 1938 zoper slovenski prevod knjige, Kugyjevo razpravljanje z dr. Josipom Tomiškom, tedanjim urednikom Planinskega Vestnika, polemiko o nastanku in o zgodovini imena Triglav, Abramov odkriti možati nastop v obrambo Kugyja proti stališču nekaterih iz Ljubljane.

Žal, da nimamo pri roki Abramove korespondence Kugyju v Trstu, morda se nam pozneje posreči dobiti na vpogled tudi Abramova pisma, ki jih upamo najti v Kugyjevi literarni zapuščini. Tudi bi radi odkrili Tominškova pisma Kugyju, zlasti njegovo gledanje na spor in na preusmeritev knjige.

Trst, 21. X. 1933

Prečastiti gospod!

Moj ljubi, spoštovani prijatelj!

Hvala za ljubeznivo pismo od 20. X.

Ni bila, hvala Bogu — nobena pljučnica, marveč samo bronhite, ki pa so dovolj dolgo trajale. Jutri, v nedeljo, tempo permetendo (če bo čas dopuščal — op. prev.), bom smel napraviti prvi izhod.

Vaš obisk me bo zelo, zelo razveselil! Razume se, pridite v opoldanskem času in se poprej prijavite pri Pepini, da bo za Vas kaj izrednega pripravila.

Knjiga III izide prvi teden v novembru. Prejel sem že razne slike na poizkušnjo, nadvse krasne so se izkazale. Upati je, da bo knjiga delala čast Julijcem!

Vedno iz srca

Vaš Kugy

Trst, 28. X. 1933

Prečastiti
spoštovani prijatelj!

Hvala za ljubeznivo karto 20. X. Albertu (Bois de Chesne — op. prev.) sem se zahvalil v imenu vseh. Ta je od včeraj spet v Trenti. Knjiga, dospela po Vašem odhodu, še ni popolna. Je komaj vzorec za vezavo, papir in za prvih 49 slik in za tekst. Kakor koli, iz tega se že da izmeriti vsa lepota knjige. Vesel sem in hvaležen!

Vedno Vaš

Kugy

Trst, 24. XII. 1933

Prečastiti gospod
moj ljubi, visokospoštovani
prijatelj!

Po 19 nemških predavanjih, ki so me peljala od Pforzheim-a in Stuttgarta tja do Berlina in Rostocka, sem se včeraj srečno vrnil utrujen, da bi umrl, vendar z zadoščenjem ves prepojen in zdrav!

K pismu od 21. X. 1933:

Pepina je bila slovenska kuharica pri Kugyjevih v Trstu, takih dobrih Pepin je bilo še mnogo v tem največjem primorskem mestu, slovenske služkinje so vedno veljale, zlasti pri Italijanih, za najpridnejše in najbolj zanesljive.

Kugy govori o slikah, ker mu jih je Abram mnogo oskrbel.

Popolna knjiga zna prispeti v prvem tednu novembra. Prejeli boste njen izvod po možnosti čimprej!

K pismu od 28. X. 1933:

Albert Bois de Chesne iz Trsta, Kugyjev in Abramov prijatelj, je imel zakup lova v Trenti, Tožbar Špik je bil njegov lovski čuvaj.

Vaše ljubeznivo pismo od 20. XII. je eno najlepših in idealnejših, kar sem jih kdaj dobil. Je vredno truda napisati tako knjigo in prejeti še tako pismo! Tisočkrat hvala zanj!

Žal, da pišem tako na kratko, kajti pred menoj leži na sto pisem. Vse dobro in lepo Vam in preč. profesorju Rutarju. Iskrena hvala, vse dobro od Pepine (Kugyjeve kuharice — op. prev.). Gloria in excelsis!

Od srca

Vaš Kugy

Trst, 30. XII. 1933

Prečastiti, ljubi,
spoštovani prijatelj!

Hvala za ljubeznivo karto, knjiga se odpravlja na dolgo pot. 33 izvodov je zelo veliko za tamkaj.

Prešernovi verzi so zame največje zanimanje.

Opazili ste, da ste v knjigi sodelavec, tako pri Medvedovih verzih kakor pri pripovedki o Krajcarici, tu se lepotičim s pavovim perjem!

Vse hvale in pozdrave. Iskrena priporočila in pozdrave preč. Rutarju.

Vedno Vaš

Kugy

Trst, 13. I. 1934

Prečastiti gospod
spoštovani prijatelj!

Velika hvala za ljubeznivo karto. Zelo se veselim pesnika. (Abrama samega — op. prev.) Prijavite se pravočasno, če pridete s profesorjem Rutarjem. Tega večera se prav izredno radujem!

Knjiga ima srečo in hodi svoja dobra pota. Založnik je s sestavkom več kot zadovoljen. V ostalem nič novega. Sedaj sem dobro spočit.

Vedno Vaš

Kugy

K pismu od 24. XII. 1933:

Kugy je dal odtise, vzorec svoje knjige na vpogled Abrammu, v njem je videl izvedenca, svetovalca. Abram mu prvi zapoje slavospev.

K pismu od 30. XII. 1933:

Za Jugoslavijo (največ za Ljubljano) je namenjenih 33 izvodov.

Katere Prešernove in Medvedove verze in katero pripovedko o Krajcarici mu je Abram pripravil, nam trenutno ni znano.

K pismu od 13. I. 1934:

Abram, prof. Rutar iz Pevme pri Gorici, Abramov naslednik, in Kugy so se večkrat shajali, poprej v Trenti, potem v Trstu. Še živeči Rutar zna mnogo pripovedovati o obeh pokojnih prijateljih.

19. IX. 1934

Mnogo spoštovani, prečastiti gospod župnik!

Sedaj Vam pošiljam posnetek Tožbarja — Špika, s prisrčnimi pozdravi Vam in msgr. Valentinčiču; bilo mi je v največje veselje in čast preživeti z Vami tako vesele urice v Volčji vesi. Upam, da se bomo še našli.

Ko sem bil z mladim Jožetom Komacem v Trenti, sem mislil na zgodbo o Vašem prvem srečanju s starim Andrejem. Žal, da se sedaj ne morem tega točno spominjati, vendar me je tedaj ta zgodba prav razveselila!

Vedno vdani Vaš H. E. G. Tyndale

KINGSGATE HOUSE
WINCHESTER England
TELEPHONE 306

19.9.34.

Sehr verehrtes, hochwürdiges
Herr Pfarrer.

Jetzt schicke ich die Aufnahme
von Tožbar-Spik, mit herzlichsten
Grüssen an Sie und Mgr. Valentini;

Trst, 29. IX. 1934

Prečastiti!

Ljubi, spoštovani prijatelj!

Po naročilu gospoda prof. Tyndale pošiljam Vam to pismo in posebej sliko Tožbarja.

Vedno zvesti Vaš

Kugy

Trst, 23. I. 1937

Prečastiti

spoštovani prijatelj!

Vaš »Bogatin« je dr. Tuta prav lepo prevedel v italijanščino in jaz — upam — ravno tako lepo v nemščino, k temu sem Vam napisal »vhodna vrata« (da je Abram odprl vrata nemškim bralcem — op. prev.), kar Vas bo —

Pismo prof. H. E. G. Tyndale — Kingsgate — House, Winchester, England — Jožetu Abramcu.

K pismu od 29. IX. 1934:

Angleški profesor Tyndale izpoveduje prijetno doživetje v slovenski družbi v Ovčji vesi in v Trenti, zanj izreden dogodek pri malem našem narodu.

upam — razveselilo. Sem zelo priden. »Triglav« — veličastno delo — izide 1937. Upam: Pet stoletij!

Upam, da ste zdravi in zadovoljni. Vse najlepše ljubemu prijatelju!

Najvdanejši in vedno Vaš zvesti

Kugy

Ovčja ves, 17. VII. 1937

Prečastiti gospod,
moj ljubi spoštovani prijatelj!

Hvala za ljubeznivo pismo od 15. VII. in predvsem za vse Vaše tople lepe želje k mojemu 79. rojstnemu letu.

Sem tu od 15. VII. ves zatopljen v korekturo »Triglava«. Prve popravke končam v 8 dneh.

Od 1. do 9. julija sem bil z Bois de Chesne v Trenti. Sijajni dnevi ob severnem vetru in blestečem vremenu!

Leykam hoče izdelati bakrotiske z negativov in ne s fotografskih posnetkov, zato je zahteval negative. Je namreč mnenja, da se bodo slike na ta način mnogo lepše posrečile. Vem, da ne smemo pošiljati negativov po pošti, čeprav je negativ popolnoma nedolžen.

Ne vem pa, če lahko odpremim negativ — to pa le film in ne stekleno ploščo — v zaprtem priporočenem pismu, sevé dobro zavarovano z lepenko, da bi negativ pri žigosanju itd. ne utrpel okvare.

Drugače pa bi morali najti nekoga, ki potuje v Gradec ali pač v Avstrijo, da bi negativ vzel s seboj in ga izročil Leykam, oziroma ga dal dostaviti. Prosim razmišljajte o tem. Sicer boste zvedeli, kaj Vam Leykam odgovori.

Ta Vaša slika je za knjigo izredno važna, zares čudovit, nad vse zanimiv okras. Zato je povsem važno, da bo negativ v rokah Leykam popolnoma nepoškodovan.

Prav rad bi z Vami prisostvoval uprizoritvi Zlatoroga v Ljubljani.

Ta znamenita pripovedka se bo sedaj v Vašem poglavju v Triglavski knjigi (Pet stoletij Triglava — op. prev.) na vse strani razširila. Vi veste, da sem k temu napisal krajši uvod. Tako hodiva z roko v roki!

Da bi se »Zlatorog« dal predelati v film?

Vse prijatelje prisrčno pozdravljam. Na svidenje v avgustu. Upam, da bom po izgotovljeni prvi korekturi malo bolj prost kakor sem sedaj.

Iz vsega srca vedno Vaš

Kugy

K pismu od 23. I. 1937:

S pripovedko o Bogatinovem zakladu, napisano po Abramam, ki jo Kugy vključuje v svojo knjigo, je Joza Trentar odkril Nemcem prelepi duhovni zaklad iz slovenskega bajeslovnega sveta.

K pismu od 17. VII. 1937:

Kugy se je umaknil v Ovčjo ves, ves se je zaposlil s korekturo svoje knjige, pa tudi od tu se vrača k Abramam za posvet in mu daje marsikaj v razmišljanje. Abram mu je oskrbel čudovito sliko za kliše.

V Ljubljanski Drami je pisatelj Trentar prisostvoval uprizoritvi svojega »Zlatoroga«. Kugy misli na Zlatorogov film, vendar od tedaj ga še nismo mogli ustvariti. Ali si znamo pričarati tak sijajni triglavski barvni Zlatorogov film? Seveda si ga znamo, pa tudi proračun za njegovo izvedbo.

(Se nadaljuje)

Doživljaji iz Prokletij

RUDI ŠTAMPAR

Prokletije. Malce neprijazno zveni ta beseda. Toda, kaj so in kje so Prokletije? Ako pogledaš na zemljevid, vidiš, da leži na skrajnem JV naše države, to se pravi čisto na meji med Jugoslavijo in Albanijo. To je gorski masiv, ki sega iz Albanije v Jugoslavijo. Tu je tudi naš drugi najvišji vrh v Jugoslaviji.

Za ta kraj se je odločila PZ Jugoslavije, da tu naredi tečaj za vodnike v visoka gorstva. Torej v Prokletijah se bodo seznanili bodoči vodniki z njihovimi nalogami. Tukaj smo se zbrali iz vse Jugoslavije od Črnogorca pa tja do Slovenca. Reči pa moram, da mi je bilo zelo žal, ker sem bil od Slovencev kar sam. Ali res ni bilo mogoče, da bi se iz Slovenije dobilo pet mladincev, ki bi bili odšli na ta tečaj?

Kakor sem že omenil, smo se zbrali v Prokletijah vsi planinci, ki smo bili za ta tečaj določeni. Vseh skupaj nas je bilo šestintrideset. Čeprav smo bili iz vseh koncev Jugoslavije, smo se kar dobro razumeli in se hitro spoprijateljili.

10. VII. so nas iz Peči prepeljali z avtobusom v planinski dom v Bjeluhi. Od sedaj naprej je bila ta kočna naš dom. Koča stoji na višini 1410 m.

Naš tečaj je zajemal prvo pomoč, organizacijo in pohode v planine, opremo in seveda orientacijo.

Končno je prišel dan, ko smo odrinili na pot po transverzali. Pred našim pohodom pa smo imeli tudi kondicijske treninge za našo turo. Za treninge so bili določeni vrhovi Čakor, Vreteno, Planinica in pa Starec. Ti treningi so se vršili vsak dan po predavanjih.

Torej gremo na pot. Tega dne smo se že vsi zelo veselili, saj smo vedeli, da bomo videli do sedaj nam nepoznane kraje. Ker je bila skupina šestintrideset ljudi prevelika, smo se razdelili v skupine po pet ljudi. Tako je iz ene velike skupine nastalo sedem skupinic. Vsaka je dobila zemljevid in busolo in se je svobodno gibala po terenu. Seveda so vse grupe imele isti cilj. To se pravi, da smo se ob kosilu morali zbrati vsi na enem mestu. Tu smo po navadi imeli kosilo, nato pa uro predavanja o orientaciji. Prav tako je bilo zvečer. Ko smo si postavili šotore, smo imeli taborni ogenj in diskusijo, ki se je zavlekla daleč v noč. Po diskusiji je komandant prečital zapoved za naslednji dan.

Nikar ne mislite, da je tam transverzala takšna kot naša in da imaš na vsak meter markacijo. Po vsej transverzali ni bilo nobene markacije in nobene kočice, kjer bi lahko dobil razne informacije. Saj so v vseh Prokletijah le štiri planinske kočice. Imel sem priložnost, da sem obiskal kar tri kočice. Izmed treh koč pa je samo ena oskrbovana, drugi dve pa sta bili zaprti, čeprav sem v priročniku čital, da so vse kočice oskrbovane.

Naš cilj v teh treh dneh je bil, da prehodimo transverzalo severnega dela Prokletij. Prvi dan smo hodili od petih zjutraj pa do osmih zvečer.

Prehodili smo Čakor, visok 1894 m, Vaganico 2110 m, Planinico 2077 m in Boge 1630 m. Hodili smo po pravih živinorejskih planinah, kakršne so danes le še redke. Na tisoče ovac se tu pase poleti na širnih tratah. Tla so valovita in polna bistrih potočkov, med katerimi se pase živina in stoje pastirski domovi.

Kočica Boge je po mojem mnenju najbolj zanemarjena kočica v Prokletijah. Ker smo prišli zmučeni do nje, smo imeli namen, da raje prespimo noč v koči kot pod šotori. Toda kako priti v kočico, okna so vsa zabarikadirana, na vratih pa močan zapah. Končno najdemo oskrbnika. Seveda se pri tem čudi in nas sprašuje, kaj vendar hočemo v koči, ki je popolnoma prazna. Ko stopiš v kočico, buši vate vroč zrak in vonj po slami. Luči ni. Kdaj so bile tu zadnje žarnice, se nihče več ne spominja. Ali si postavimo šotore in zmrzujemo ali naj spimo na slabem zraku in na golih tleh v koči? Odločili smo se za kočico. S pomočjo sekir smo rešili okna iz objema desk, da je v sobo prišlo vsaj nekaj svežega zraka. Ker smo trudni, nam spanec hitro pride na oči in zaspimo.

Naslednji dan sta naš cilj Štedim in Hajla. Pot je malce naporna, ker prehaja v skalovje. Tudi tu še opazimo velike travnike in živino, ki se pase po njih. Ko smo prišli na Hajlo, smo kar ostrmeli nad planikami. Tu rastejo planike kot pri nas marjetice. Pod Štedimom smo si postavili tabor. Tu smo tudi navezali tesnejše stike s pastirji, da smo dobili mleko in sir, ker nam je že primanjkovalo hrane. Ker smo bili že precej v osrčju Prokletij, so nas zvečer obiskali volkovi, ki jih je tu kar precej.

Po dobro prespani noči smo se drugega dne odpravili na Majo Rusblijo, ki prav tako slovi po planikah kot Štedim. Od tod nas je vodila pot v Peč. Zvečer smo že bili v Peči. S tem se je tudi končal naš prvi del pohoda po transverzali.

društvene novice

Slavku Smoleju v spomin

DR. MIHA POTOČNIK

Nepričakovano in bolešno naš je 16. februarja 1961 presenetila ter močno razžalostila vest z Jesenic, da je preminul Slavko Smolej, gornik, ki ga je naša planinska javnost najbolj poznala po njegovih umetniških fotografijah, s katerimi si je sam postavil nepozaben spomenik in se za vse čase zapisal med najbolj nežne in občutka polne obiskovalce in pesnike naših gora. Zato so ga prav dobro poznali in cenili tudi drugod po svetu.

Rodil se je 24. IV. 1909 na Jesenicah, leta 1929 je diplomiral na Tehniški srednji šoli v Ljubljani kot elektrotehnik in bil od leta 1931 zaposlen na domačih Jesenicah v elektrodelaavnici, nato pa pri plavžih jeseniške železarne. Na Jesenicah je v tridesetih letih začel tudi svojo nadvse uspešno pot po gorah, predvsem po Julijcih in Karavankah. Bil je agilen član podružnice A. K. Skala na Jesenicah in se je prve čase, dokler mu bolezen ni zrahljala zdravja, udejstvoval tudi kot alpinist — plezalec. Iz teh časov je posebno znan njegov neprekosljivi motiv zasneženih strmin Dolka, Stenarja in v mračno meglo zavite severne stene Triglava, ki ga je posnel ob zimskem vzponu na Škrlatico. Takrat so tudi nastali njegovi edinstveni barvni diapozitivi planinskih cvetic in njegovo naravnost pesniško navdahnjeno ter z najlepšimi čustvi pretkano predavanje o njih. Če je bil dr. Kugy poet Julijskih Alp v besedi, je bil Slavko Smolej njihov lirično — nežni poet v sliki! Že prej, posebno pa ob okupaciji Jugoslavije, se je Slavko Smolej odločno opredelil kot zaveden Slovenec in protifašist. Zato je bil v začetku leta 1942 tudi aretiran in dalj časa zaprt v Begunjah. Ves čas — prav od leta 1941 — pa je s svojo kamero zapisoval in lovil, zdaj ne več planinskih, pač pa motive groze in nasilja nečloveškega okupatorja. Tako je kmalu po osvoboditvi, ki jo je z nepopisnim navdušenjem, pa že trajno bolan, pričakal, lahko tudi izšla njegova knjiga »Gorenska v miru, trpljenju, borbi in svobodi«. Prav tako in zato je tudi lahko neumorno in odločilno prispeval, da je bil urejen muzej nacističnih strahot v Begunjah, ki se odlikuje po globoko občutenem smislu ter prav zaradi tega še močnejše »morilce toži in slavi umorjene«. Levji delež ima Slavko Smolej tudi pri ureditvi železarskega tehničnega muzeja na Jesenicah, kjer je precej njegovih posnetkov.

Po osvoboditvi je Slavko Smolej prevzel dolžnost ravnatelja metalurške industrijske šole Železarne Jesenice. Vzgoja mladih strokovnih kadrov mu je bila že od nekdaj močno pri srcu — šola je pod njegovim vodstvom in ob njegovih bogatih delovnih idejah zrasla z leti v ugledno in daleč naokrog znano kovačnico dobro podkovanih kadrov: plavžarjev, martinarjev, valjavcev in drugih fužinarskih strokovnjakov. V njej so se izučili tudi mnogi železarski mladeniči iz bratskih republik.

Za svoje vrhunske in edinstvene stvaritve v fotografiji je dobil številna priznanja in nagrade na domačih in mednarodnih razstavah. Leta 1951 je tudi formalno postal mojster umetniške fotografije. Ko ni več dosti mogel v strmine, se je z vso vnemo in njemu lastno temeljitostjo lotil upodabljanja človeka pri delu — posebno znan in markanten je njegov »Plavžar«, nič manj pa tudi bogato razgibani in zgovorni motivi iz martinarne, valjarne in drugih obratov Železarne.

Slavko Smolej

In še to: Slavko Smolej je bil po vojni eden prvih med pobudniki za zavarovanje Doline sedmerih triglavskih jezer in Bohinjskega jezera z okolico. Že leta 1954 je podprl prizadevanja Zavoda za spomeniško varstvo LRS in pred tedanjim okrajnim ljudskim odborom v Radovljici branil in zagovarjal predlog odloka o zavarovanju teh predelov in proglasitvi narodnega parka.

Tako je torej spet odšel eden izmed tistih, ki so v času med obema vojnama postali markantni predstavniki naše planinske misli in ustvarjanja — človek, ki je v svojih fotografskih reprodukcijah posređoval lepote naših gora daleč naokrog, človek, ki je šolo gora, v katero je hodil z odprtim srcem in blago dušo, končno praktično uporabil za to, da je med narodnoosvobodilnim bojem kljuboval nasilju kot macesen na izpostavljenem robu, potem pa, čeprav že utrujen od boja in viharjev, priložil velik del svojega znanja in sposobnosti v zgradbo nove osvobodjene in pravičnejše urejene domovine. Odšel je še sredi dela in žal še mnogih neuresničenih načrtov — skromno in tiho, kakor je bil vse svoje življenje tudi sam. V planinskih vrstah je za njih ostala velika vrzel.

Ohranimo topel in trajen spomin Slavku Smoleju.

AKADEMSKO PLANINSKO DRUŠTVO V LETU 1960

V letu 1960 je bilo v APD včlanjenih 985 planincev, od tega 872 študentov in srednješolcev, 46 pionirjev in 67 starejših članov. Malenkosten upadek članstva je gotovo posledica deževne sezone. Starejših članov je torej relativno malo, čeprav si društvo že vsa leta prizadeva pritegniti več izkušenih starejših planincev, predvsem iz vrst visokošolskih pedagogov in diplomantov. Pretežna večina je študentov in srednješolcev. Delo društva se je tudi lani razvijalo v njegovih odsekih: alpinističnem, mladinskem, gospodarskem, markacijskem, propagandnem in fotoodseku.

AO je že od nekdaj jedro društva, saj se vsi njegovi člani aktivno udeležujejo pri vseh društvenih dejavnostih. Razveseljiva enotnost in tovarištvo sta v zadnjih letih privedli akademski AO na zavidljivo višino. Alpinisti so v lanskem letu preplezali 335 letnih in zimskih plezalnih vzponov, od tega 40 šeste težavnostne stopnje. Tako po številu preplezanih smeri, kot po številu aktivnih plezalcev (30 članov in 16 pripravnikov), je danes odsek na prvem mestu pri nas. Kot vsako leto je bila tudi lani organizirana plezalna šola v Turncu, s katero si je AO pridobil precej obetajočih pripravnikov. Pet starejših, ki so v dveh letih opravili zadovoljivo število smeri v kopni skali in snegu, je bilo sprejetih med člane na že tradicionalnem sprejemu v Tamarju. Organizirani sta bili tudi dve odpravi v Zapadne Alpe in Dolomite.

V mladinskem odseku je zajeta skoro polovica članstva APD. Razveseljivo je, da je v društvo včlanjenih toliko mladih, ki jim zdravo razvedrilo nudijo prav planine. APD se trudi, da bi jim posredovalo čim boljše gorniško vzgojo. Na ljubljanskih srednjih in osnovnih šolah ima MO deset organiziranih skupin. Med šolskim letom je bilo na teh šolah organiziranih večje število predavanj z barvnimi diapozitivi, z motivi z domačih in tujih gora. Prirejenih je bilo tudi devet izletov po Karavankah in Julijcih. Mladinci so se udeležili zveznega tečaja za mladinske gorske vodnike in smučarskih tečajev v Tamarju. Žal pa matično društvo ne more dovolj finančno podpreti mladince, saj tega ne dovoljujejo skromne dotacije.

Ko je društvo leta 1957 dobilo v upravljanje kočvo v Tamarju, je prvotno veselje nad lastno postojanko kmalu zamenjala skrb, kako iz zanemarjene neekonomično zgrajene kočve napraviti planinski dom, ki bi bil vreden edinstvene lepote sveta pod Jalovcem. Vse priznanje je treba dati tistim, ki so v prvih kritičnih letih priskočili na pomoč in s prostovoljnimi delom pripomogli, da se je v Tamarju marsikaj izboljšalo. Izkopan je bil nov vodovod, napeljana plinska razsvetljava, telefonski priključek pa pomaga pri akcijah GRS. Tudi kapaciteta in kvaliteta ležišč se je močno dvignila. Če bodo v letu 1961 finančna sredstva dovolj velika, bo gradbena komisija poskrbela za temeljito notranjo preureditev kočve. Upravni odbor APD je sklenil, da z majem 1961 odda dom v Tamarju v zakup.

Na XII. rednem občnem zboru, 30. marca 1961, se je razvila najbolj živahna diskusija predvsem okrog ceste v Tamar in drugih turističnih objektov, ki bi utegnili pokvariti še edino nedotaknjeno gorsko dolino pri nas. Iz poročil je bilo razvidno, da se upravni odbor z novo cesto ne strinja. Študentski planinski dom naj se dokončno uredi in dogradi (v koči je še neizrabljen prostor za preko 30 ležišč), turistični objekti pa naj se postavijo v bližino skakalnic, ki so oddaljene le slabo uro hoda po zložnem svetu. Tako bo Tamar, ki ima zaradi neposredne okolice znanih, a le izkušenemu planincu dostopnih gora, pravzaprav visokogorski karakter, ostal zdrava planinska postojanka. Za motoriziranega turista pa je dolina tako več kot pol leta nedostopna in nezanimiva.

K delu društva že več let prispeva svoj delež tudi fotoodsek. V skromno urejeni temnici so bili doseženi že lepi uspehi na področju planinske fotografije. Najboljši dosežki se zbirajo v društveni fototeki. Člani so sodelovali na mednarodni razstavi študentske fotografije, na medfakultetni razstavi pa so z barvnimi diapozitivi gorskih motivov dosegli prva tri mesta. V pripravi so fototečaji za mladince, s finančnimi sredstvi, ki si jih fotisti obetajo od Zveze študentskih športnih organizacij, pa bo treba še bolj izpopolniti temnico.

Člani APD so se redno udeleževali tradicionalnih planinskih-smučarskih prireditev in organizirali VTK memorial na

plazu pod Jalovcem, za katerega je tudi letos veliko zanimanje.

V letu 1961 bo društvu predsedoval tov. ing. Bine Kurnik. Novoizvoljeni odbor šteje 9 članov.

Letos bo posebna komisija skrbela tudi za izlete študentov, za katere je vedno večje zanimanje.

Čeprav študentje razpolagajo z bolj skromnimi sredstvi, je naročnikov PV precej več, kot jo je izkazala lanskoletna statistika v decembrski številki. Ker se APD zaveda pomena našega planinskega glasila, je bila sprožena majhna kampanja, ki je uspela. Poverjenik skrbi, da se zainteresirani lahko naročijo na PV kar v društveni pisarni.

P. M.

PD RADLJE OB DRAVI. V primeri s preteklim letom je delo v društvu nekoliko nazadovalo, zlasti v mladinskem odseku, ki vključuje polovico celotnega članstva. Razen nekaj sestankov so mladinci uspešno organizirali le en skupni izlet. Na delo odseka je negativno vplival vsekakor odnos dveh mladinskih vodnikov na kadrovski rok, poleg tega pa tudi zamenjava starejše izvežbane načelnice odseka, ki je bila premeščena na novo službeno mesto, z mlajšim in še neizkušanim načelnikom MO. Nedvomno pa bi tudi ta dosegel lepše uspehe, če bi mu društvo pri njegovih prizadevanjih nudilo več podpore. Mladinski odsek vključuje mladino tudi iz Vuhreda, Brezovca in Remšnika, sodeluje pa tudi s Koordinacijskim odborom Mežiške in Dravske doline. Četudi je društvo računalo z več skupinskimi članskimi izletmi, je uspel le izlet na Uršljo goro. Pomanjkanje volje do dela je bilo opaziti na ostalih delovnih področjih. Tako ni društvo ničesar ukrenilo v zvezi z ureditvijo drvarske kočice na Pohorju, ki bi jim jo odstopil GO Radlje, ni izvedlo nikakih predavanj, razen da so predvajali nekaj planinskih filmov, premalo pa je storilo tudi na področju markacij. Temu se pa ne smemo čuditi, če pomislimo, da več društvenih odbornikov sploh ni prihajalo na seje in da se še od daleč niso zanimali za društveno delo. Upamo, da bo novo izvoljeni odbor krepkeje poprijel za delo in da bo zato tudi društvena bilanca ob zaključku letošnje poslovne dobe razveseljivejša.

PD MENGEŠ. Društvo se je tudi v preteklem letu trudilo, da bi svojo nalogo na vseh delovnih področjih čim boljše opravilo. Temu primerni so bili tudi uspehi, čeravno nekoliko manjši kot v preteklem letu. Malenkosten zastoj je bilo čutiti predvsem v delu mladinskega od-

seka. Na občnem zboru društva, ki se je vršil dne 26. II. 1961, so bili za to navedeni sicer razni vzroki, najbrž pa je pravi vzrok ta, da ni bilo pravega delovnega poleta v mladinskem odseku samem, ki je bil tudi premalo samostojen pri posameznih akcijah. Sodelovanje s prosvetnim kadrom, ki je bilo še do pred nekaj leti uspešno, bo vsekakor treba ucvrstiti, sam mladinski odsek pa tudi ne bi škodilo nekoliko pomladiti. Kljub težavam je mladinski odsek organiziral pet lepo uspešnih predavanj in en skupinski izlet, sodeloval pa je še v raznih drugih akcijah. Odsek šteje 323 mladincev in pionirjev.

Nasproti 8 predavanjem, ki jih je društvo organiziralo v pretekli poslovni dobi, jih je društvo v letu 1960 organiziralo le pet. Medtem ko je prej navedenih 8 predavanj poslušalo 2000 poslušalcev, se je teh 5 predavanj udeležilo v celoti le 968 udeležencev. Nekoliko nazadovanja torej tudi v tem pravcu. Skupinskega izleta »V znano« po Gorenjski in Primorski se je udeležilo 80 članov. Poleg tega pa je propagandni odsek tudi vestno skrbel za propagandni material, ki ga je vsake dva do tri tedne menjaval v društveni izložbeni omari. Dalje so organizirali markiranje poti na Mengeško kočo in od tam na Dobeno. Te akcije se je udeležilo 12 članov.

Društvo upravlja edino postojanko in to Mengeško kočo na Gobavici, ki jo je zgradilo leta 1954, ki res nima izrazito planinskega pomena, vendar pa ima čudovito lego in nudi svojim obiskovalcem prekrasen razgled. Koča je dosegla zadovoljiv finančni uspeh, saj je znašal njen promet nič manj kot 4 278 000 din. Zadnja leta pa so pokazala, da so postali prostori te kočice za stalno naraščajoči promet pretresni, posebno v jesenskih in spomladanskih dnevih. Promet pa se bo še znatno povečal z dograditvijo ceste na postojanko. V perspektivnem načrtu za obdobje 1961—1965 je društvo zato sklenilo zgraditev depandanse. V ta namen bo društvo potrebovalo okrog 5 500 000 dinarjev, ki jih bo deloma prejelo s posojilom, deloma pa bo investiralo lastna sredstva. V preteklem letu je društvo največ investiralo v kuhinjo, ki jo je moderniziralo, od zunaj pa je kočico prebarvalo z barvo za impregnacijo lesa ter prelakiralo vsa okna in rolete.

Društvo šteje vsega 585 članov in bo prihodnje leto praznovalo 10-letnico svojega obstoja. Za društvenega predsednika je bil izvoljen ponovno tov. Jože Mulej, ki že vrsto let uspešno vodi to društvo. Občnega zbora se je udeležilo 276 članov.

Iz tega je sklepati, da se člani zelo zanimajo za svoje društvo. K doseženim uspehom je društvu čestital org. sekretar PZS tov. Milan Zinauer.

PD KAMNIK. Društvo je marljivo delalo, posebno težko delo pa je opravil gospodarski odsek skupno z gradbenim odsekom, saj je na njegovih ramah viselo celotno društveno gospodarstvo, kot tudi gradnja adaptirane in povečane kočice na Starem gradu ter razna popravila v kočah na Kamniškem in Kokrškem sedlu. Adaptacijo in povečavo kočice na Starem gradu so izvršili do III. faze, zgradili žičnico na to postojanko in pri tem izvršili nad 5000 prostovoljnih delovnih ur. V počastitev 40-letnice ZKJ in SKOJ je društvo izvedlo več predavanj o planinstvu in skupinskih izletov ter tudi sicer sodelovalo pri vseh teh proslavah. Mladinci so se še posebej udeležili tabora v Završnici in pohoda Ob žici okupirane Ljubljane, medtem ko so člani GRS priredili pohod po partizanskih poteh v Kamniških planinah. Dan republike so pričakali z izvršeno obveznostjo, da so pokrili dozidani del kočice na Starem gradu. Pri tem delu je sodelovalo številno članstvo s prostovoljnimi delom, ob proslavi Dneva borca pa so položili vencice pri spomeniku padlih planincev v Kamniški Bistrici. Število naročnikov na Planinski Vestnik so povečali od 117 na 125, število članov pa so dvignili na 1119. Kočo na Kamniškem sedlu je obiskalo 2732, na Kokrškem sedlu 2700 in na Starem gradu 6000 obiskovalcev. Za popularizacijo planin so napisali več člankov v dnevnem časopisu in izdali okusne razglednice z motivi iz Kamniških planin. Društvo je dalje obnovilo markacije — predvsem na transverzali od Planjave do Kokrškega sedla ter delno popravilo poti v Boštjanci in v Turski gori. Pripravilo je tudi vse potrebno za nadaljevanje poti v Kalškem grebenu. Mladinski odsek ima skoraj 500 mladincev in pionirjev, skoraj polovica teh pa je iz področja Stranje-Bistrišica-Črna. Koristno rešitev vključevanja mladine v PZS so našli na osnovni šoli in Stranjah. Na tej šoli se vpisujejo v PD vsi šolarji, ki prestopijo v višji, to je 5. razred. Izvedejo svoj občni zbor, na katerem izvolijo svoj odbor, ki ureja članarino, nabavlja članske izkaznice in znamkice itd., ob koncu šolskega leta pa odredi izlete, ki jih izvede v šolskih počitnicah. Ta uspeh nam je dokaz, kaj se da napraviti z mladino, če ima šolsko vodstvo za to razumevanje. Alpinistični odsek šteje 18 članov in je izvedel skupno 61 plezalnih vzponov, od teh 46 letnih in

15 zimskih. Člani GRS so izvedli štiri poizvedovalne akcije in transportirali dva ponesrečenca iz Velike planine. Izvedli so tridnevni reševalni tečaj na Kamniškem sedlu in ob tej priliki tudi odkrili spominsko ploščo smrtno ponesrečenima Albertu Štuparju in Ignacu Zupanu. Posli društvenega predsednika so bili ponovno zaupani tov. Karlu Benkoviču, PZS je zastopal njen podpredsednik tov. Tone Bučer.

PD ŽELEZNIČAR. Društvo se je na svojem občnem zboru dne 22. 2. 1960 postavilo kar z lepimi uspehi. Najvažnejše delo sedanjega odbora je bila ureditev lastništva zapuščenega gradbišča žičnice na Vogel, kar so uredili tako, da so gradbišče formalno prodali podjetju Trans-turist iz Škofje Loke, ki bo gradilo žičnico, ter občini Boh. Bistrica, ki bo gradila na Rjavi skali planinski dom. O predaji gradbišča žičnice na Vogel je bil na občnem zboru podan posebni obširni referat z navedbo celotnega historjata te gradnje, predloženi pa so bili tudi predlogi, kaj naj bi se ukrenilo z denarnimi sredstvi, ki jih bo društvo prejelo za prodano gradbišče, ki še danes predstavlja vrednost okrog 10 000 000 din. Do konkretnega sklepa zaenkrat ni prišlo, ker ObLO Boh. Bistrica nasprotuje predlagani lokaciji za novo planinsko kočo na Voglu, ki naj bi stala ca. četrta ure daleč od zgornje postaje žičnice.

Odbor pa je posvetil posebno skrb tudi pozitivni delovanju društva z zbiranjem članstva ter z organizacijo izletov in predavanj. Dne 1. 1. 1960 je društvo vključevalo 357 članov, ob koncu leta 1960 pa že 713 članov. Članstvo se je torej povečalo 100 %. Naročnikov na Planinski Vestnik ima 70, revijo pa je podprlo tudi z nabiranjem oglasov med železniškimi podjetji. Med letom je društvo izvedlo 14 skupinskih izletov s skupno 776 udeleženci, izlete je odlično organiziral tov. Adolf Žitko. V prvi polovici leta je organiziralo društvo 5 predavanj, konec leta pa je razpisalo abonma za 12 predavanj v sezoni 1960/61. Po tem programu so do sedaj že izvedli 6 predavanj za skupno 3000 udeležencev. Uprava ŽTP je društvu šla v tem pogledu zelo na roko in mu za predavanja stavila na razpolago dvorano kina Sloge. Predavanja je organiziral tov. Ivan Grimšič. Zaradi pozitivne družabnosti je društvo organiziralo družabni večer. Po svojih zastopnikih se je udeležilo posvetovanja delegatov žel. PD iz cele države v planinskem domu na Oštrcu v Samoborskem gorovju, udeležilo pa se je tudi otvoritve železni-

čarskega planinskega doma na Trebeviču nad Sarajevom, ki ga je zgradilo PD Železničar Sarajevo. Z dvema ekipama se je udeležilo tudi pohoda Ob žici okupirane Ljubljane.

Alpinistični odsek šteje 12 članov in 16 pripravnikov. Kljub lanskemu izredno slabemu vremenu so člani odseka izvedli okrog 30 plezalnih vzponov. Že spomladi so začeli s tečajem na Turncu pod Grmado, s katerim so nadaljevali spomladi. Tečaj sta vodila tov. Lado Bučer in Tomaž Banovec. Člani odseka so se udeležili tudi začetniškega plezalnega tečaja v Vratih, v novembru pa so organizirali množični izlet v Bohinj. Pri tej priliki je šest članov odseka preplezalo vzhodni greben Podrte gore v izrazito zimskih okoliščinah. V jeseni so se udeležili tudi spominke slovesnosti ob 10. obletnici smrti alpinista-pisatelja Janeza Bučerja. Tudi delo speleološke sekcije se je sprostito in poživilo. Povečala se je disciplina, ki tudi prej ni bila slaba in pa izven-sekcijsko delo članov, ki so sodelovali tudi na drugih društvenih akcijah. Markacisti so prav tako pregledali in očistili vsa pota, kjer pa se je pokazalo potrebno, pa so pota tudi markirali ali opremili s kašipotnimi tablicami, na vrhovih pa namestili vpisne knjige in štampiljke. Tudi fotoodsek je zadovoljivo vršil svojo nalogo. Odsek šteje 26 članov in ima redne sestanke, za delo pa mu služi dobro opremljena društvena temnica. Fotoodsek skrbi tudi za stalno razstavo v oknu PDŽ. Društvo razpolaga tudi z lastnim projekcijskim aparatom. V bližini hotela Zlatorog v Bohinju ima društvo na razpolago za svoje člane bivalnico Murko, ki ni oskrbovana po oskrbniku. Koča ima tri spalnice, kuhinjo in opremo. Številno administracijo vzorno rešuje tajnik Drago Kosi, za kar mu je občni zbor izrekel javno pohvalo.

Blagajna je ob zaključku poslovnega leta izkazala znaten pribitek. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Anton Žvan.

PD LUČE OB SAVINJI. Udeležba 104 članov na občnem zboru tega društva, ki šteje v celoti le 172 članov, je vsekakor razveseljiv pojav in znak, da se člani zanimajo za društveno delo.

Upravni odbor se ni sicer pogosto sestajal na svojih sejah, je pa več delal na terenu. Predvsem je treba povedati, da so ves svoj prosti čas vložili v gradnjo okrepčevalnice pri Iglj. Za to so organizirali 7 skupnih delovnih akcij in opravili 363 prostovoljnih delovnih ur, od tega društveni funkcionarji 101 uro, člani

129 ur, mladinci 33 ur in pionirji 100 ur. Društvo je pričelo to gradnjo bolj z dobro voljo kot s sredstvi, z jekleno voljo in vsestransko pomočjo pa jim je uspelo okrepčevalnico zgraditi v razmeroma zelo kratkem času. Nujnost te gradnje so razumeli tudi oblastveni organi in jih vsestransko podprli. Da je bila okrepčevalnica na tem mestu res zelo potrebna, se vidi že po rekordnem obisku v prvi sezoni, kakor tudi po laskavih priznanjih o posrečeni izbiri kraja s strani večine obiskovalcev. Za obiskovalce Luč ali Logarske doline pač ni lepšega sprehoda. Številnim dobrotnikom, ki so kakorkoli pomagali pri tej akciji — med temi tudi PD Celje — je občni zbor izrekel javno poimensko pohvalo.

Društvo oskrbuje tudi kočo na Loki pod Raduho, katero je obiskalo v preteklem letu 1642 obiskovalcev. Število obiskovalcev se vsako leto rahlo dviga. Postojanko je med drugimi obiskal tudi visokošolec iz Libanona, ki je doživel na plečih Raduhe krst na smučeh. Članstvo se v preteklem letu ni bistveno spremenilo, žal pa z vsakim letom pada število naročnikov na Planinski Vestnik. Pereče vprašanje v društvu je tudi mladinski odsek, ki nikakor ne more zaživeti. Markacijski odsek je glede na gradbena dela pri Iglj izvedel le najnujnejša dela. Občni zbor je zaključil s predavanjem tovariša Franca Berginca z njegovi poti po Dolomitih.

Občnega zbora so se med drugimi udeležili tudi predstavniki PD Celje, Ljubno in Solčava, PZS pa je poslala pozdravno brzojavko.

PD VELENJE. Kakor v letu 1959 je bilo tudi v letu 1960 društveno delo usmerjeno predvsem k dokončni izgradnji planinskega doma na Paškem Kozjaku, predvsem notranji opremi tega doma. V tem pogledu je društvo vsekakor uspelo, saj dom razpolaga že s 40 opremljenimi in 10 zasilnimi ležišči, kar pa še ni končno število ležišč. Izvedli so tudi razne izboljšave v domu, poleg radijskega sprejemnika in gramofona pa služi obiskovalcem za razvedrilo še televizor. Velike težave imajo z oskrbniki, ki se čisto menjajo. Svoj delež pri tem ima tudi društveni gospodarski odsek, ki je zadnje mesece postal popolnoma nedelaven. Na novo so vključili 80 članov tako, da šteje društvo sedaj 380 članov. Julija so organizirali skupinski izlet v Kamniške planine, prav tako pa so organizirali skupinske pohode po slovenski planinski transversali ter jih materialno podprli. Dasi ima društvo številno mla-

dino, delo v mladinskem odseku ni bilo tako, kot je želeli. Načelnik mladinske komisije ni izpolnil zaupane mu naloge in je vse delo z mladino slonelo le na nekaterih tovariših oziroma tovarišicah iz šole. Predavanje so imeli le eno in sicer o I. jugoslovanski himalajski odpravi. Ko je bilo organizirano za mladino, je bila dvorana nabitó polna mladih planincev, drugo, ki je bilo organizirano za odrasle, pa je bilo precej slabše obiskano. Tudi v samem odboru ni teklo tako, kot bi bilo potrebno. Društveni predsednik je n. pr. že pred meseci popolnoma opustil svoje delo, dva izvoljena društvena funkcionarja pa sploh niti enkrat nista prišla na društveno sejo. Ti primeri prav gotovo niso koristno vplivali na delo ostalih društvenih funkcionarjev. Pohvalno pa je omeniti društveni nadzorni odbor, ki je skozi vse leto vestno spremljal društveno delo in mu vsestransko pomagal.

Promet postojanke je znašal 1 487 049 din, prenočnine pa so izkazale 32 290 din. Skupne lanske investicije so znašale 1 649 795 din, od tega so prispevali Sindikalna podružnica rudnika 150 000 din, SZDL Velenje 400 000 din, OLO Celje 100 000 din in Rudnik lignita Velenje 799 795 din. Poleg teh dotacij si je društvo sposodilo pri PZS 200 000 din.

Zbor je v imenu PZS pozdravil in mu dal potrebne napotke za uspešnejše delo tov. Tone Bučer.

PD DOL PRI HRASTNIKU. Občni zbor se je vršil dne 12. 2. 1961 v novem društvenem domu v Gorah ob navzočnosti 141 članov. Društvo je tudi v pretekli poslovni dobi posvetilo največjo skrb dograditvi svojega doma v Gorah in zato več ali manj zanemarjalo delo na ostalih svojih področjih. Dom je v celoti dogradilo, manjka mu pa še pretežni del opreme. Društvo se bori z velikimi finančnimi težavami, saj ima poleg neplačanih najetih posojil še ca. 2 100 000 din dolgov na raznih obrtniških uslugah. Gospodarski odsek je seveda imel polne roke dela, ker je moral poleg gradnje skrbeti za redno oskrbovanje doma. Promet postojanke se je napram letu 1959 dvignil za 300 % in je znašal okrog 3 500 000 din. Kapaciteta doma je preračunana sicer na 60 ležišč, zaradi pomanjkanja opreme pa je na razpolago šele 22 postelj. Postojanko je obiskalo po vpisni knjigi 5460 planincev, med njimi tudi številni naši izseljenci.

Društvo vključuje 234 članov, 44 mladincev in 9 pionirjev. Mladinski odsek

vzorno vodi »mladinec« Jurko, ki poleg tega skrbi tudi za Planinski Vestnik. Kljub svojim visokim letom je našel vedno čas za delo z mladino, kakor tudi za zbiranje novih naročnikov na Planinski Vestnik, sam je vedno pobiral tudi naročnino za to revijo. Mladinski odsek je pod njegovim vodstvom izvedel tudi več skupinskih izletov, predvsem na okoliške vrhove. Desetorica mladincev pozikša dokončati Zasavsko planinsko pot, med tem ko so jo 4 mladinci že dokončali. En mladinec pa se je podal na slovensko planinsko transverzalo. Dva mladinceva sta se udeležila tečaja Mladinske komisije pri PZS za mladinske vodiče, šest mladincev pa je pod vodstvom izkušenih vodičev že stopilo na vrh Triglavu. Ostali upajo, da se bodo tudi kmalu oddolžili očaku Triglavu. Mladinci pa so sodelovali tudi pri udarniškem delu pri gradnji doma in pri obnovi markacij Zasavske poti. V 4 dneh je opravilo 67 udarnikov-mladincev 536 prostovoljnih delovnih ur. Število naročnikov na Planinski Vestnik v mladinskem odseku se je dvignilo od 3 na 12. Delo v mladinskem odseku pa bo poživiljeno, ker bo odslej prejemal od UO PD finančno pomoč v višini 1 % od čistih družbenih dohodkov.

Skupinskih izletov društvo ni prirejalo, ker je bilo preveč zaposleno z gradnjo. Pač pa je društvo organiziralo z dobrim uspehom »planinski teden« in himalajsko predavanje. Zbor je sprejel med drugim sklep, da bo v prihodnje 3 % od društvenega bruto prometa na razpolago za vzgojo in izlete članov.

PD GORJE PRI BLEDU. Društvo je v preteklem letu ponovno pridobilo na članstvu in je štelo ob zaključku poslovnega leta 740 članov, kolikor jih v vsej svoji povojni zgodovini še ni nikdar imelo. Zlasti pa je razveseljivo, da je v tem številu vključenih okrog 100 mladincev in 300 pionirjev. Dejstvo, da je torej v društvu nad polovico vsega članstva mladine, daje vsekakor zadostno jamstvo, da si bo društvo iz teh vrst lahko vzgajilo potreben naraščaj, ki bo enkrat kasneje sposoben prevzeti nadaljnje vodstvo društva. To je ugotovil v svojem poročilu za občni zbor tudi društveni tajnik tov. Alojz Jan, ki je v tej zvezi med drugim dejal: »Ni zlodej, da iz te mlade garde ne bi zrasli dobri, delaželni in pravi planinci, ki bodo vredni nasledniki nas, saj jih s predavanji v besedi in sliki, z izleti in podobnim vodimo po pravi poti, da bi postali dobri državljani naše prelepe domovine.«

V delu je prednjačil mladinski odsek pod vodstvom marljive in neutrudne tov. Mire Ivanškove. Leto 1960 je bilo za mlade planince kaj plodno, saj so opravili precej daljših izletov in doživeli lep dan ob razvitju svojega planinskega prapora. Pionirji so se nanj vneto pripravljali. Za prapor so zbirali prostovoljne prispevke in naštedirali lep kulturni program. Komaj so čakali Dneva mladosti, ki je bil določen za ta veliki dogodek. Okrog 250 mladih planincev se je tega dne zjutraj trlo okoli avtobusov, ki so jih prepeljali v triglavsko dolino Krmo. Za njimi pa je 30 kolesarjev usmerilo svoj pohod. Čeprav so se sončni žarki le težko prebijali skozi meglo, ni mogla zadržati razpoloženja. Vrisk mladeži je odmeval od Debele peči in Pršivca. Po kulturnem programu je predsednik PD Gorje razvil pionirski planinski prapor in ga predal pionirjem. Obljubili so, da se bodo vedno zbirali pod tem simbolom in hodili po poteh naših starih gornikov. Svoj praznik so zaključili s športnim tekmovanjem.

Poleg številnih izletov je skupina 14 mladincev prehodila tudi del slovenske planinske transverzale, 5 ekip se je udeležilo orientacijskega pohoda za Milanovičev memorial v Završnici, pred prvim novembrom so pripravili komemoracijo na grobovih padlih borcev Prešernove brigade na Pokljuki, v zimskih mesecih pa je odsek organiziral za pionirje 5 predavanj z diapozitivi s temo po poti XIV. divizije od Kumrovca do Kuma čez Zasavske vrhove.

Tudi med članstvom se je lansko leto pokazalo večje zanimanje za naše gore.

Številni obisk obeh predavanj spomladi in jeseni dokazuje, da se člani radi pomudijo uro ali dve pri slikovnem prikazu lepote naše zemlje. V lanskem poletju sta obiskala Julijske Alpe podpredsednika zveznega IS tov. Edvard Kardelj in Mijalko Todorović, ki sta se 15. avgusta tudi povzpela na Triglav. Vreme tedaj ni bilo najbolj idealno in hud snežni metež z burjo je oba prisilil, da sta prenočila v Planiki. O postrežbi v postojanki sta se izrazila zelo pohvalno.

S sredstvi iz sklada PVP je društvo popolnoma obnovilo Planiko, medtem ko so Tržaško kočo na Doliču od zunaj premazali z odpadnim oljem in zamenjali slamarice z žimnicami. Obisk zadnjih let pa kaže na to, da bo potrebno v bližnji prihodnosti to postojanko znatno povečati. Obe postojanki sta bili oskrbovani od 24. junija oziroma 1. julija pa do prvih dni oktobra. Dom Planika je v tem času zabeležil 3706. Tržaška koča na Doliču pa 3782 obiskovalcev. Postrežba v obeh postojankah je bila na vzorni višini. Markacijski odsek je v glavnem izpolnil svojo nalogo.

Na zboru je bil izvoljen v glavnem prejšnji odbor s predsednikom Matijo Klinarjem in tajnikom Alojzijem Janom na čelu. V imenu PZS je društvu čestital k doseženim uspehom podpredsednik PZS tov. Tone Bučer. Zbora se je med drugimi udeležil tudi naš dragi Čopov Joža, ki je prav lepo pozdravil predvsem mladince in jim dal nekaj napotkov za njihovo delo.

R. L.

iz planinske literature

William R. Anderson: Nautilus 90° severno. MK 1960, 134 strani, prevedel Anton Razinger.

Desetletja so se mučili plezalci in raziskovalci v gorskih višinah Himalaje, v polarnih snegovih Antarktike in na Severnem tečaju ter v globinah oceanov in le redko so bili uspešni. Pogosto so skušali doseči cilj tako, da so tvegali in so se odpovedali lastni varnosti, zato so se številne odprave končale tragično. Znanost in tehnika sta po zadnji vojni in že med njo silno napredovali in to dejstvo moramo imeti vedno pred očmi, kadar govorimo o uspehih in dosežkih razisko-

valcev v zadnjih dveh desetletjih. Danes s pomilovanjem gledamo na nekdanjo skrajno pomanjkljivo tehnično opremo in veliko jasne vidimo, kako daleč so bili pred desetletji raziskovalci od cilja in kako pravzaprav niso imeli pogosto sploh nobene možnosti za uspeh, ko so tvegali svoja življenja.

Eden znanstvenih čudežev našega časa je prav gotovo atomska energija in eden največjih dosežkov atomske industrije so atomske podmornice. Dejanje Nautilusa, ki je preplul Severni tečaj pod vodo, moramo primerjati z Lindberghovim preletom Atlantika. Čez nekaj let utegne to postati običajna pomorska pot.

Kapetan korvete Anderson, ki je 3. avgusta 1958 pod vodo dosegel Severni tečaj ter je nato še prvi preplul najkrajšo pomorsko pot med Atlantikom in Pacifikom, se bo s tema dvema dejanjema nedvomno trajno zapisal v zgodovino pomorstva. V knjigi nam pripoveduje z veliko ljubeznijo o ladji, ki jo je vodil in o ljudeh, ki jim je poveljeval. Manj nas more navdušiti pripovedovanje o tajnosti načrta in o vojaškem pomenu dejanja. Upajmo, da ne bo prišlo do zlorabe tega odkritja v vojaške namene, čeprav si moramo biti na jasnem, da je Andersona poslalo na Severni tečaj vojno ministrstvo.

Knjiga je pisana poljudno znanstveno in je privlačna predvsem za ljudi, ki ljubijo tehnične podatke in ki jim ti tudi nekaj povedo. Takih bralcev pa je med današnjo mladino čedalje več in podatki so še posebno zanimivi, kadar govore o atomski podmornici. Knjiga torej mladega človeka ne le izobražuje, temveč ga tudi tehnično vzgaja in to ima v našem času še posebno težo.

Knjižica »Nautilus 90° severno« je torej prav prijetno in zanimivo branje, od Mladinske knjige pa pričakujemo, da nam bo kmalu postregla zopet z alpinističnim čtivom.

J. B.

BERG-ECHO, Stuttgart, avgusta 1959. V podnaslovu se revija naziva kot časopis za planince, popotnike, smučarje in kot poročilo Zveze gorskih straž. Oprema je zelo lepa, obseg pa je skromen — dvojna številka ima 22 strani.

Temu podnaslovu odgovarja tudi vsebina. Poleg opisov gorskih tur in predlogov zanje prinaša poročila o delovanju gorskih straž in o reševalni službi, ki spada v Nemčiji v njih delokrog, ker kaka posebna organizacija gorske reševalne službe po teh poročilih tam ne obstoji. Tako obravnava v posebnem članku tisti, tudi pri nas ne nemogoči primer, ko planinec napove svojo turo in čas vrnitve, potem pa ga ni nazaj, kar povzroči alarmiranje reševalne službe in nepotrebne stroške, ker si je spotoma premislil in ubral drugo smer. Iz serije člankov prof. Brennerja z naslovom Varstvo domovine, narave in človeka, je v tem snopiču le še konec, ki obravnava povezanost človeka z domovino in v zvezi s tem ugotavlja, da je bil Hitlerjev klic »domov v rajh« političen klic, nikak klic v domovino, temveč klic proč od domovine.

Nas še posebej zanima članek Gorska straža v Sloveniji. Njegov avtor je Tone Wraber. Poudarja, da je bila dr. Angela

Piskernikova tista, ki je zbudila to organizacijo. Jedro Straže tvorijo taborniki, stari nad 15 let. Njena naloga je, da pošilja med sezijo skupine 2—5 članov, ki so opravili zadevne izpite, na teren, da opozarjajo izletnike na določbe zakona o varstvu narave, na njihovo protizakonito ravnanje in večje prestopke javijo oblastem. Članek opisuje njihovo potrebno izobrazbo, njih izpite po opravljenih seminarjih in podrobno organizacijo in delo. Lepi posnetki v odličnih reprodukcijah dajejo članku še posebno vidno mesto: Špik in Aljažev dom Franceta Močnika in »Matterhorn Julijskih Alp« — po mnenju urednika — Jalovec Ivana Tavčarja.

To poročilo sem bral z veseljem, a moram z negotovanjem ugotoviti, da sem iz tega tujega lista izvedel marsikaj novega o naši Gorski straži, ki mi je bila pač znana iz nekaterih plakatov na kolodvorih in sloganih v miniju ob Triglavskih jezerih, o katerih bi se dalo govoriti, če ne kvarijo pokrajine. Dobro in umestno bi bilo, če bi se poskrbelo za boljšo popularizacijo te prekornostne organizacije tudi v domovini.

Seveda je delovanje Gorske straže zelo pristrženo, ker izvršilne moči nima. Ona lahko samo opozarja, zlepa opominja in podučuje in, največ kar more storiti, je ovadba sodniku za prekrške. Orožja nima in menda tudi ne kakega oblastveno avtoriziranega znaka. Tisti, ki ropajo naše cvetje v snopih, so defektnega značaja in takemu robustnežu, ki se upira legitimiranju, petnajstleten fant ne more kaj. Tudi o tem vprašanju razpravlja list pod naslovom Pravice in pravno stališče gorskega stražarja ob izvrševanju gorske varnostne službe. Povod za članek je dalo bavarsko ministrstvo za notranje zadeve v konkretnem primeru, ko je izreklo pravno mnenje, da gorski stražar nima pravice do zaplembe naropane cvetja, za to da bi morali stražarji imeti policijske pravice, ki jih pa nimajo. Pravnik pa nasproti temu zastopa mnenje, da je po obstoječem nemškem kazensko pravnem postopu stražar upravičen do aretacije, če je bil storilec zasačen in flagranti — pri dejanju samem in ob istem pogoju tudi k »zavarovanju plena«, ne pa do zaplembe. Pa tudi v Nemčiji pravilnost tega naziranja mnogi pobijajo. Pri nas pa tem bolj, ker ti delikti ne spadajo pod kazenski zakon in zanje ni veljaven naš kazenski pravni postopek. — Vsekakor pa bo treba iskati potov, da bo delovanje gorskih stražarjev čim uspešnejše.

Dr. Pr.

RUVENZORI ni več dostopen samo s kongoške strani, po kateri je bilo treba sedem dni hoditi do prvih snegov. Mountain Club of Uganda je postavil sedem koč, tako da ste tretji dan že lahko na snežiščih pri koči Bujuku. Najkrajša pot na Ruvenzori je zdaj: Letališče Kasese, nato po železnici do Bugoye.

ZOPER ŽIČNICO NA DACHSTEIN in zoper zračni taksi v Alpah se je zavzela zadnja skupščina ÖAV v Freistadtu. ÖAV šteje 153 000 članov in je po številu druga največja planinska organizacija na svetu.

POZDRAVNE KARTE švicarske ekspedicije na Dhaulagiri niso prispele v Švico pravočasno. Vzroki: nesreča z letalom yeti, štrajk indijskih poštarjev in carinarjev in odločitev nepalske vlade, da zaradi švicarskega uspeha opremi karte s specialnim žigom.

AVSTRIJSKI GLACIOLOGI so pod vodstvom v. R. Klebelsberga za zimo 1. 1958/59 pri vseh opazovanih ledenikih ugotovili nazadovanje. Niti en ledenik ni zaznamoval prirastka. Opazovali so 49 ledenikov. Skupna dolžina, ki so jo ledeniki izgubili, znaša 758,2 m. Podobno je stanje tudi v Švici, Franciji in Italiji.

RAKOVA ŠPICA nad našo prelepo Pišenco in Gruntovnico je prišla tudi v švicarsko revijo »Die Alpen«. Emil Weishaupt poroča o svoji plezalni turi z Ruedijem Solenthalerjem, za katero je potreboval 19 ur. Steni pripisuje 600 m višine, svoji smeri pa VI, A2. O tem bodo morali izreči svojo sodbo naši plezalci.

TELESNA TEMPERATURA 23°C je meja, pri kateri človek zmrzne. Pri tej temperaturi nastopi omedlevica in smrt, ni nobene pomoči več. Če pa znaša temperatura samo nekoliko več, je človeka še možno rešiti, če je le odporen in utrjen. Alkohol, kakor smo že nekajkrat zapisali, ne varuje pred mrazom. Nasprotno, pospešuje krvni obtok in s tem notranjo ohladitev.

ŠTEVILO NESREČ v poletni sezoni 1960 je bilo v Alpah zelo veliko. Vzroki običajni: nenavadni vremenski preobrati, sneg, megla, nespamet, nevednost, predrznost. Med največje nesreče štejejo

tisto v Dolomiti: štiri mladeniči in tri dekleta so se navezali na eno vrh. Vsi so bili neizkušeni in neizurjeni, vsi so šli v družno smrt. Močno so publicirali početje dveh Izraelcev, ki sta v kratkih hlačah in lahkih čevljih prilezla do zavetišča Goüter (3817 m). Bilo je pol metra novega snega. Na pomoč so jima priskočili angleški fiziologi, ki so v observatoriju Vallot raziskovali vpliv višine na organizem in na hormonalne žleze. Po telefonu so pozvali reševalca Serge Cessouja, ki je takoj priletel s helikopterjem Alouette II na Vallot in spravil Izraelca v bolnico. Deset dni nato se je Cessou s mehanikom vred smrtno ponesrečil, ko je vozil material za rekonstrukcijo zavetišča na Grands Mulets.

WOLFGANG STEPHAN, eden najvidnejših mlajših avstrijskih plezalcev, ima za seboj tudi Point Walker v Grandes Jorasses, ki je še vedno legitimacija za vstop v zgornji svetovni razred plezalske elite. Šestnajst navez je ponovilo smer, ki so jo 1. 1938 naredili Cassin—Esposito—Tizzoni, od 1. 1952 več let ni bilo nikogar pod steno zaradi nemogočih snežnih razmer. Stephan, Diemberger, Brandler in Raditschnig so za Walker rabili tri dni.

POPOCATEPETL, gora, ki kadi, jo imenuje Švicar Mathys, ki je 1. 1959 stopil na njen vrh. Medtem ko so v Mexico Amerikance, njegove sopotnike, cariniki natanko preiskali, so njega pustili nepreiskanega češ: You no Gringo, you special service. Gringo je mehikanski vzdevek Amerikancem. Teh Mehikanci nimajo radi, kvečjemu njihove dolarje. Po enem tednu bivanja v Mexico-Ciudad, petmilijonskem mestu, je s štirimi francoskimi skavti nastopil pot proti ognjeniku. Da višine 2500 m so se pripeljali z avtom, v višini 3400 m pa so dosegli prvo koč mehškega alpskega kluba. Tu je bila prava veselica, 400 ljudi se je trlo okoli nje, vstop pa je bil dovoljen le inozemcem in privilegiranim Mehikancem. Koča je bila okrašena z zastavami vseh mogočih držav, naslednji dan je bil namreč Dia de la Rassa, nacionalni praznik, ki so ga veseljaki hoteli proslaviti tudi z izletom na Popocatepetl. No, k sreči jih je do naslednje koč Las Cruces (4800 m) prišlo le 50. Navzoči zastopniki oblasti so zaradi slabega vremena neka-

terim prepovedali vzpon. Naslednji dan so v dolgi kači odrinili proti vrhu. V višini 5000 m so zadeli na sneg take kvalitete, da si niso navezali derez. Ko so začutili vonj po žveplu, so vedeli, da so blizu cilja. Mathys se je sam povzpел na najvišjo točko Pico Mayor (5452 m). Od koč do vrha so rabili komaj 4 ure in pol. Sestop je bil pravi užitek. Ko so prišli do Las Cruces, so zvedeli, da sta dva mehiška reševalca izgubila življenje v nekem ozebniku na severovzhodni strani gore. Še isti dan so prišli v dolino: skozi gaje banan, mimo živih mej iz kaktusov, preko polj magueya (iz magueya delajo polque — mehiško žganje) so prispeli v subtropsko letovišče Cuernavaca, odtod pa čez 3000 m visok prelaz z avtom v Mexico-City. Vsekakor lep sestop: Zjutraj ob 9.30 na vrhu ognjenika v strupenem mrazu, popoldne v tropski vročini, zvečer pa na terasi v Mexico-City v višini 2500 m.

ŠVICARSKI LEDENIKI so v l. 1958 do 1959 v glavnem nazadovali. Tako poročajo: La Commission des Glaciers, la Section d'Hydrologie de l'Institut, l'Institut fédéral pour l'étude de la neige et des avalanches in še druge institucije. Kontrolirali so 89 ledenikov. Brez sprememb ni bil nobeden. Naraslo jih je komaj 7 0/0—9 0/0, povprečno so vsi ostali nazadovali za 15—16 m. Spremembe na ledenikih so ustvarile v Alpah marsikaj novega, predvsem več jezerc, ki so jih zajezile groblje ali ledene kore in klože. Zanimivo je, da je pri vsem tem v Mont Blancu ledenik Bossons v zadnjih treh letih narastel za 93 metrov. Največ površine pa je izgubil ledenik Oberaar — kar celih 24 548 m², Unteraar pa desetkrat manj. Tako zmanjšanje površine je že precej vidno.

VICTOR HUGO je bil za svoje čase kar podjeten planinec. Leta 1839 je bil z vodnikom na Rigiju, v začetku 19. st. je bil s starši dvakrat na Mt. Cenisu, l. 1825 pa je prišel na Mer de Glace. Takrat je bil že slaven, Karl X. mu je bil podelil red viteza častne legije. Zmenil se je s piscem Charlesom Nodierom — ta je dobro poznal naše kraje, ker je bil v Ljubljani za časa Ilirskih provinc — o njegovem namenu je bil obveščen tudi slavni Lamartine, ki je tedaj živel na oddihu v Chamonixu. Da bi se potovanje izplačalo, sta sklenila s knjigar-narjem Urbainom Canelom, da bosta napisala knjigo o poetičnem in pestrem potovanju v chamoniške gore, potopisi so bili tiste čase precej v modi. Nodier in Hugo

sta sicer imela dobri renti, vendar je bil Chamonix tiste čase tudi zelo drag. Sodelovanje pri knjigi je obljubil tudi Lamartine in tako sta Nodier in Hugo dobila 1750 frankov predujma. Lamartine je potem zaradi bolezni odpotoval, ker je moral na zdravljenje v Aix-les-Bains, vzrok pa je bil tudi ta, ker je imel Lamartine drugo pogodbo, zaradi katere ne bi bil smel sodelovati s Hugojem.

Nodier in Hugo sta potovala v Chamonix s svojima družinama, najela sta dve kočiji, ki sta na dan prevalili 50 km, potovanje je torej trajalo en mesec. V Chamonix sta prišla 15. avg. Chamonix se je prav tedaj spreminjal v turistični center, zidali so hotele, kmetje so se oprijemali vodniškega in nosaškega dela. Prvi hotelirji so bili tudi vodniki: Charlet, Terraz. Slednji je bil lastnik hotela »Anglija«, kjer so se vpisali nekoč kraljica Josefina, Marija Lucia, bavarski kralj in zdaj Nodier in Hugo. Ko se je zjasnilo, so šli v Montenvers. Za družino sta najela dve muli. Družina je ostala v Montenversu v zavetišču, ki ga je postavil nekoč na noge Anglež — Blair, zdaj pa ga je renoviral Francoz Coute-reau. Hugo in Nodier sta se napotila na Mer de Glace.

Hugojev vodnik ni bil izkušen in je svojega partnerja zapeljal na ozek ledeni greben med dvema ledeniškim razpokama. Ni pa hotel priznati svoje napake, prijel je Hugoja za roke in rekel: Nič se ne bojte! Bil pa je sam ves blede. Iz nevarne situacije sta se zelo težko izkopal. Hugo si je po vodnikovem nasvetu zakrival oči, da bi se mu v glavi ne zmotilo. Nodierov vodnik je Hugojevega trdo prijel, tako da vodniški aspirant ni mogel zadržati solz. Hugo pa se je viteško odrezal. V vodniško knjižico mu je zapisal: »Priporočam Michela Devouassous, ki mi je rešil življenje.«

V Chamonixu niso ostali dolgo, denar je hitro kopal, za ture pa niso bili kaj prida, ker so imeli s seboj Hugojevo malo hčerko Didene, težave pa so bile tudi z Nodierovo štirinajstletno hčerko. Vendar je imel Nodier od Alp vseeno več kot Hugo.

Zapisano je, da so jih na povratku v nekem hotelu mrcvarile stenice, drugod da so morali iz krompirja najprej pobrati muhe in komarje, na poti v Lyon pa so žandarji Hugoja legitimirali, ker niso zaupali v njegovo medaljo častne legije. Kljub temu pa se Hugo še l. 1839 s spoštovanjem spominja ture na Mer de Glace, v pismu na Marijo Nodier pa še l. 1862 v visoki starosti.

Knjigarnar Canel pa ni prišel na račun. Hugo je popotovanje popisal v Revue de Paris 1829 in Revue des deux-Mondes 1831.

ŠEST 8 TISOČAKOV od trinajstih so v zadnjih letih dejali podse avstrijski alpinisti. Ni čuda, če se s tem pred vsem svetom ponašajo, njihov ÓAK pa še z večjo samozavestjo poudarja elitnost svojih članov. Naštejmo na kratko njihove uspehe: Nanga Parbat (Herman Buhl), Čo-Oju (Herbert Tichy, Sepp Jöchler), Lhotse (Ernst Reiss), Gašerbrum II (Fritz Moravec, Sepp Larch, Hans Willenpart), Broad Peak (Hermann Buhl, Kurt Diemberger) in Dhaulagiri (Kurt Diemberger). Avstrijci pa so do-prinesli poleg tega velik delež pri poizkusnih vzponih na Kangčendzöngo (Paul Bauer, Allwein v. Kraus; Dyhrenfurth, Marcel Kurz, Hoerlin); na Nanga Parbat (Merkel, Welzenbach, Wieland, Wien, Göttner; Bauer, Ebermann); na K₂ (Pfannl, Wessely, Fritz Wiessner); na Dhaulagiri (Moravec, Pauer, Ratay, Roiss, Vanis). Mnogo članov ÓAK je bilo udeleženih pri vzponih na vrhove med 7000—8000 m: Jongsang Peak (Hoerlin, Wieland, Marcel Kurz, Dyhrenfurth), Dodang Nyima Peak (Hoerlin); Haramoš (Roiss, Mandl, Pauer), Distaghil Sar (Stärker, Marchart). In še marsikaj so si zatakneli Avstrijci, mali, okupirani narod, po drugi svetovni vojni za klobuk. Tu, felix Austria, nube, je vsaj v tem pogledu za Avstrijo še vedno držalo.

Sicer pa sega himalajska zgodovina avstrijskega alpinizma 60 let nazaj. Brata Schlagintweit l. 1895, Eckenstein, Wessely in Pfannl l. 1902 poizkus na K₂, l. 1907 Trisul, 1930 Jongsang, 1931 Kamet, Kangčendzönga, 1936 Nanda Devi.

ÓAK se zaveda, kaj pomeni tradicija, zato jo neprenehoma poudarja, stari in mladi si neprenehoma podajajo roke. 80-letni odborniki slavnostno sprejemajo 25-letne mladeniče, ki so zadnja leta poželi, kar so stari pred desetletji sejali. Kakšen sprejem je doživel Kurt Diemberger po povratku s Distaghil Sara in kakšno tiskovno konferenco mu je ÓAK pripravil. Stephanu spet posebej!

TREVOR-PEAK (7720 m) v Zahodnem Karakorumu sta lani dosegla Angleža Wilfrid Noyce in Jack Saddler.

DVE ZELO ZNANI PLANINSKI KOČI sta l. 1960 nekaj pridobili. O Haindlkarhütte smo že poročali. Namesto starega skromnega zavetišča je v Haindlkaru sekcija Reichenstein postavila novo prostorno kočo, povečana pa

je bila tudi slovita Erzherzog Johan-Hütte (3456 m) na Adlersruhe. Slednja je ena najstarejših planinskih koč na svetu sploh in ima res zanimivo zgodovino. Pri otvoritvi so bili navzoči člani avstrijske vlade, od mladih je govoril tudi znani Dieter Marchart, ki se je zadnja leta proslavil z devalvacijo najtežjih smeri v Alpah in z uspehom na Distaghil Saru.

PIK POBEDA (7439 m) je bil cilj sovjetsko-čehoslovaške ekspedicije l. 1960. Vitalij Abalakov je bil l. 1956 prvi na tem vrhu. Pristopili so po severnem grebenu, dolgem ca. 8 km ves čas v višini 7000 m. Za vzpon so s tabora v višini 7000 m rabili sedem dni.

ITALIJANSKA EKSPEDICIJA iz Bergama je lani delovala v peruanskih Andih v skupini Pucahirca. Povzpeli so se na več vrhov in — ne bi bili Italijani — enega od teh so imenovali Nevado Janez XXIII (5690 m, po papežu), drugega Nevado Bergamo (5830 m). 12. julija so se z letalom odpeljali, 27. julija so bili že doma.

ACQUI TERME, graciozno piemontesko mestece, si je izbral CAI za svojo 72. skupščino od 25. do 29. junija 1960. Udeležil se je je tudi senator Giacomo Piola. Za skuščino so organizirali planinsko razstavo o Gašerbrumu IV in o Saraghrar Peaku. Skupščina je za geslo vzela temo: CAI in visokogorsko smučarstvo.

DEO TIBBA je gorska skupina v Punjab Himalaji, nedaleč od Nun Kuna, vzhodno od prelaza Rohtang, med pokrajinama Kulu in Lahul. Deo Tibba je bil že l. 1912 cilj angleškega majorja Brucea, ki je bil tu s švicarskim vodnikom Führerjem in je poskušal priti na vrh s severovzhodne strani iz doline Hamta Nala. Leta 1939 je mlad angleški oficir Roberts iz doline Jagat Sukl skušal priti na Deo Tibba z jugovzhoda. Za njim je po isti poti poskusil l. 1940 kapetan Lind, a tudi brez uspeha. Leta 1945 so prišli šele na vrsto Benečani — vojni ujetniki.

Imeli so dovolj časa in so si temeljito ogledali dolino Parbat in Lahul, ledenik Toš Nal in vrh Šara Unga (5490 m) nad razvodjem Parbat-Lahul. Po monsumu so septembra raziskovali dolino Beas. Opreme kot vojni ujetniki niso imeli popolne, bili so brez kamere in še brez marsičesa. Oktobra meseca so začeli prodirati po dolini Malana (3500 m) in po južnem ledeniku ter brez posebnih težav prispeli na koto 5509, ki so jo krstili za Punta di

San Marco v slavo svojemu rodnemu mestu.

Leta 1950 so bili tu spet Angleži, Peck in Patterson po sledovih generala Brucea, in so spet ugotovili, da iz doline Jabri Nal ni pristopa.

Leta 1951 je Peak poskusil po Robertsovi poti, vendar je prišel samo na sedlo Duhangan. Še isto leto so bili tu spet Angleži Trower, Kerr in Evans (ta je bil l. 1953 na Everestu) l. 1955 pa na Kangčendzöngi). Spremljali so jih trije šerpe med njimi slavni Dava Thondup. Trikrat so se zagnali proti vrhu, trikrat so se morali umakniti zaradi vremena.

Leta 1952 sta prišla končno na vrh Južnoafrikanec Jan de Graaf z ženo Angležinjo Berril in s petimi šerpami pod vodstvom Pasang Dave Lame.

Leta 1955 je bil tu Nemec Rudi Rott z dvema Indijcema, dva meseca nato Francoz André Guillemont iz Grenobla z Nimo Tenzingom. Ta je o tem poročal v Alpinisme l. 1957 in smo to zabeležili tudi v našem listu.

Leta 1956 so prišle v te kraje Angležinje, dve kar z avtom preko vse Evrope in Azije. Šle so po ledeniku Bara Sigri. Miss E. Gregory je bila tretja, ki je stala na vrhu Deo Tibba v družbi z dvema nosačema iz Ladakha.

Deo Tibba pa s tem še ni bil ves raziskan. Neodkrita je ostala kota 6221 m in več drugih šesttisočakov. Tu okoli se je l. 1939 in 1941 mudil Roberts, l. 1952 Jean de Graaf, l. 1953 pa A. Gunther. Leta 1955 in 1956 so bili tu člani univerze Cambridge, ki jih je vodil P. Holmes in ženska ekspedicija Abinger Himalayan Expedition 1956.

Ni čuda, da je toliko ekspedij zašlo prav sem! General Bruce ne more prehvaliti lepote Kangre in Kulu, gozdov in voda, bogastva barv, favne in flore in etnografskih posebnosti. In še ena prednost je vlekla sem: Ekspedicije so razmeroma poceni. Angleška ženska je stala komaj 750 000 lir, Guillemont je shajal s 380 000 lirami.

LUIGI CARREL, »veliki«, to je oni iz Avouila, da ga ločimo od »malega« iz Cheneuila z istim imenom in priimkom, je lani umrl, zadušil ga je plin. Bil je star 57 let, gore in vodništvo je imel v krvi, saj je družina Carrel znana že 100 let in več v zvezi z Matterhornom. Od l. 1925 do smrti je bil stalno v gorah. Za seboj ima nekaj znanih prvenstvenih tur. Zadnja leta je plezal s sinom, še l. 1957 je z njim naredil prvenstveno turo z ledenika Tiefmatten. Bil je tudi dober smučar in požrtvovalen reševalec, v tem svojstvu celo odlikovan.

INDIJSKA EKSPEDICIJA NA EVEREST v l. 1960 ni uspela. Brigadir Gyan Singh je svoje moštvo pripeljal do višine 8600 m, tedaj pa jih je vihar potisnil nazaj. Ekspedicija je štela 25 mož in je imela v višini 7930 m velik tabor. Indijci so našli tu dnevnik dr. Grimma, člana neke švicarske ekspedicije iz l. 1956.

SMUČARSKÉ POŠKODBE so češče, odkar so v rabi novejša stremena in vezi. V zadnjih letih je tipično, da se natrga Ahilova kita. Novejše nemške vezi pri padcu najprej to kito obremenjujejo za 70 % več kot pa pri vezeh, pri katerih peta ne sedi trdno na deski. Poleg spiralnega zloma je zdaj pogost prečni zlom v višini robu modernih smučarskih čevljev. Če 70 kg težak smučar drvi s brzino 40 km — to danes niti ni huda brzina — in je nenadoma postavljen pred oviro, ki ga zaustavi, je golen obremenjena s kinetično energijo 448 kgm. Četudi ima smučar 1 m zaviralne poti, je energija še vedno ista in to je seveda še vedno dovolj za zlom na robu čevlja. Moderni avstrijski stil, pravijo avstrijski kirurgi, na svoj način ogroža tudi hrbtenico.

ŠVICARSKA EKSPEDICIJA NA ATLAS je že zastarela stvar, objavljena pa je bila šele lani. Švicarji so startali iz Marseilla z letalom in z njim pristali v Casablanci. Do Rabata so se peljali z avtom 240 km. Bilo jih je osem, imeli so šest parov smučí, šest nahrbtnikov, tri šotore in šest zabojev pa 30 kg. Vse to so spravili v Studebaker de Luxe, seveda šele, ko so odrinili 1000 frankov napitnine. Ko so prišli v višino 1600 m, je že snežilo. Tu so najeli nosače in se odpravili v Tizi n'Illissi (2620 m). Gazili so sneg do pasu, nosači s 40 kg na hrbtu. Prvi vrh, ki so se nanj povzpeli, nosi čudno ime: Ouagoulzate (3770 m). Bila je zimska tura, toda sonce jih je parilo s 60° C. V Atlasu so doživeli marsikaj, posebno v stiku z Berberi, ki v visokih skritih gorskih dolinah žive primitivno življenje.

CESTE V ALPAH imajo svojo sto in večletno zgodovino. Leta 1800 je bil le malokateri alpski prelaz prehodan. Leta 1854 je stekla prva cesta čez Semmering. Potem spet dalj časa ni bilo nič, bolj se je razvijala železnica. Po l. 1900, ko se je začel razvijati motorni promet, pa so postale ceste interesantne, seveda, zaradi priprav na prvo svetovno vojno so bile vse grajene strateško. Po prvi svetovni vojni pa je število cestnih km v Alpah dnevno rastlo. Avstrija, ki je po l. 1918

postala majhna državica, je bila prisiljena skrbeti tudi za cestne zveze z Nemčijo in Italijo. Najbolj znana alpska cesta je na Glockner, ki so jo študirali od l. 1924 do 1930, prometu pa je bila izročena l. 1935. Pravijo, da je ing. Wallack poskrbel pri gradnji za zaščito narave, da je cesto z občutkom vgradil, zgornji in spodnji rob ceste pa so pokrili še z bogatejšim zelenim bogastvom, kakor ga običajno daje narava. Družba, ki je cesto gradila, je imela več drevnic in vrtov nalašč za zelenilo pod in nad cesto, da bi cestišče utrdila in poskrbela za lepoto. Imela je najete posebne čuvarje, ki so zasajena drevesca in rože čuvali pred barbari. 200 m levo in desno od ceste je pod posebno zaščito, tako da je onemogočeno divje parkiranje in kampiranje.

S A C je za l. 1961 zboroval v Winterthuru. Od 90 sekcij se je skupščina udeležila 85 s 116 delegati. Bila je to 99. skupščina, SAC gre torej v 100 letnico svojega obstoja. Pravijo, da je bil tudi na tej skupščini ohranjen stari harmonični duh Švice, ki ne pozna manjšin in upošteva sleherni mnenje. Soglasje so dosegli tudi pri gospodarskih zadevah, celo pri tako občutljivi zadevi, kot je prodaja Pizolske koč (zaradi žičnice je izgubila svoj smisel), in pri razdelitvi kreditov za gradnjo novih koč. Zedinili so se tudi za kraj proslave ob 100 letnici, čeprav se je zastopnik Montreuxa težko umaknil Interlakenu. Stoletnico bodo proslavili tako, da bo revija »Les Alpes« v I. zvezku obravnavala zgodovino SAC, II. zvezek bo posvečen pomembnim planincem, III. zvezek bo izšel pod geslom: Gora v sliki, IV. pa bo obravnaval alpinizem in sodobno plezalno tehniko. Propadel je predlog, da bi nekje pod Matterhornom postavili jubilejno planinsko koč, češ da so vsi fondi za proslavo 100 letnice »namensko« že razporejeni. Članarino so za l. 1961 zvišali za dva franklija, imeli so 50 000 fr. izgube, ki so jo krili iz rezerve. Za tibetsko zavetišče so zbrali kar 10 700 fr. Poudarjeno je bilo, da v švicarskih planinskih kočah ni dovoljeno nameščati radijske aparate in zvočnike. Mesto Winterthur se je odrezalo s sprejemcem in delegatom poklonilo praktična darila.

PLANINSKI MUZEJ V ZERMATTU gostje zelo obiskujejo. Muzej je nameščen v poslopju, ki ima videz planinske koč, in se vzdržuje večji del iz vstopnine, treba pa je seveda posebnih podpor, da se krijejo vsi stroški za vzdrževanje in čuvanje. Za turistično kulturo Zermatta pa ta muzej mnogo pomeni.

GAURISANKAR je bil nekdaj bolj popularen, ko je veljal še za streho sveta. Leta 1959 so Japonci H. Kato, Abe in Oiši v čast 25-letnice univerze v Fukuoki ogledovali pristope na Gaurisankar, pa niso našli nič primernega tudi ne s strani Melungtse. Ekspedicijo so obkolili Tibetanci, bilo jih je devet, in zahtevali denar, drugega nič.

PRVI PRELET PREKO ALP je l. 1910 izvršil Peruanec Geo Chavez. Z enokrovnim letalom je startal v Brigu v višini 2400 m in pristal na polju pri Domo-dossoli, pri čemer je zlomil krila in se težko poškodoval. Po petih dneh je umrl. In danes? Za letalce kakor da ni več zaprek.

ANGELSKI SLAP imenujejo največji slap na svetu. Odkrili so ga pred 25 leti v notranji Venezueli v Gran Sabani in je visok 975 m, voda pada 810 m v prostem padu preko navpične stene. Indijanci ga imenujejo Churun-Meru. L. 1949 ga je ponovno raziskovala ekspedicija, ki jo je finansirala Venezuela in National Geographic Society USA. Niagarski slapovi so visoki 50 do 60 m, slap Victoria v severni Rodeziji je visok 120 m, slap Staubbach pri Lauterbrunnen pa 300 m.

ING. PIERO CHIGLIONE je gotovo ena najzanimivejših osebnosti v zgodovini alpinizma. Svoje vzpone ima v Evropi, v Andih, v Himalaji, v Centralni Afriki, na Grönlandiji, v enem samem letu, v svojem 77. letu, je bil na Ruven-zoriju in na Grönlandiji. Umrl je oktobra 1960, nekaj dni po karambolu, ko se je peljal s filmskega festivala v Trentu. Bil je vesel, dobrodušen, ustrežljiv, predvsem pa entuziastičen ljubitelj gora. Bil je član mnogih uglednih planinskih društev, njegovo ime smo zadnja leta srečali po vsem svetu.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!
Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 33-822

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

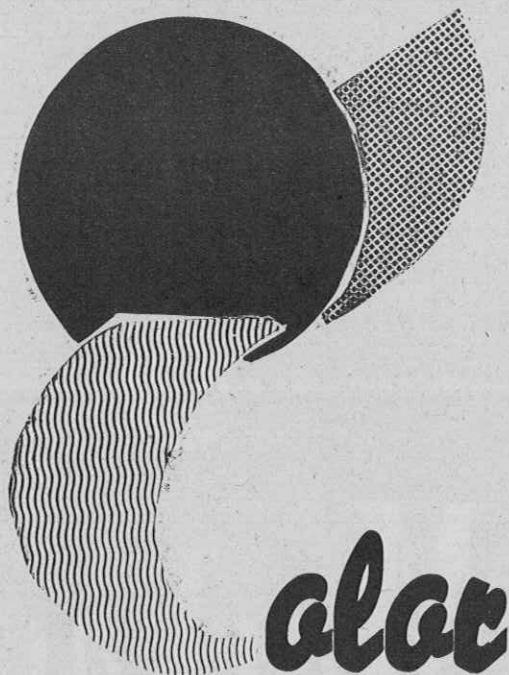
UVOZNO IN TRGOVSKO PODJETJE

Slovenija - avto

UVOZ
IN PRODAJA
NA VELIKO:

motornih vozil vseh vrst
nadomestnih delov za motorna vozila
dvokoles in njih nadomestnih delov
avtogum
splošnega in električnega avtomateriala
avtomobilskega orodja in pribora
ter gradbenih strojev domače proizvodnje

LJUBLJANA, PREŠERNOVA C. 40

Tovarna barv in lakov — Medvode

- dobavlja najboljša premazna sredstva za vse panoge industrije
- Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje, avtomobile, kamione trolejbuse itd.) hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in lesne industrije, kemične industrije glede na specialne premaze, odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij in visoke temperature itd.
- Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov in najsodobnejših surovin
- Izvrstne antikorozivne zaščite, vzdržljivi, odporni in trdni filmi, ki uvrščajo »Color« v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

Zahtevajte prospekte, vzorce in pojasnila

Markacija

do

**kvalitete
plemenitih jekel**

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Železarna Jesenice

Proizvaja cevi:

vodovodne, plinske, parovodne,
konstrukcijske, pohištvne,
pancirne v dimenzijah 1/8 »—3«,
spojke za cevi, loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov Železarne Jesenice